

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204483

UNIVERSAL
LIBRARY

రౌడీ

(సాంస్కృతిక సౌఖ్య కము.)

క ర :

భావకవి జి. గోపాల్ గారు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్,
ప్రింటర్స్, పల్లివెళ్ళు, ఆంధ్ర బుక్ షెల్లర్స్, రాజమండ్రి.

1945

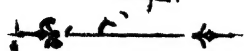
ప్రకటన.

—:0:—

యీ నాటకము తొలికూర్పు వై. బాబురావు రాయలసీమ
రాజ్ ' యని ప్రకటించెను. తరువాత యీ నాటకము హక్కును
మాకమ్మినాడు. నాటకమంతా చదవగా రాయలసీమ అనువదం
మాకనవసరముగాను రాయలసీమకు యీ రాజ్ కీ అపాదించుట మాకు
సచ్చక ఆ పదముతీసి ' రాజ్ ' యని మాత్రముంచి ప్రకటించితిమి
సర్వహక్కులను మాకు జెందియున్నవిగాన ముద్రింపించుట, ప్రదర్శిం
చుట, స్క్రీన్ జేయుట, రికార్డుచుట నగైరా మా యనుమతి లేనిదే
నెవ్వరు చేయరాదు జేసిన మా నష్టమునకు బాధ్యులగుదురు

ఇట్లు కాపీరైటు హక్కుదార్లు,
కె. లక్ష్మీరావు అందు సచ్చ,
రాజమండ్రి.

క థా న ం గ్ర హ ము.

దామోదరుడును యువకుడు గొప్పకులమున జన్మించినవాడు. ఇతడు బాంబాయి కా లేజీయందు బి. ఏ. చదువుచు నొకదినమున పెన్నీసు పంపెమున రెండువేల రూఢ్యములు పోగొట్టుకొని తనకు విద్యవై యిష్టము లేదని కా లేజీ విద్యార్థుల కెరిగించి తన నివాసస్థల మయిన సెల్లూగునకు వచ్చెను. కాని యతని జననీ జనకులు యతని నభిమతమునకు సమ్మతింపకుండుటచే మరల బాంబాయికి వచ్చెను.

అచట విద్యనుచూచి రాడీగా తిరుగుచు మూర్తిసింగుభార్యకు మీనాక్షిని ప్రేమించుట. ఒక దినమున దామోదరుడు మీనాక్షి గృహమున నామె పెనిమిటి లేనివేళ నిర్భీతిగా ప్రవేశించుట. ప్రవేశించి ప్రియురాలయిన మీనాక్షితో సంభాషించుచుండగా మూర్తిసింగు గృహమున ప్రవేశించి దామోదరుని పూషించుట. అప్పు డతికోపముచే మూర్తిసింగును దామోదరుడు పిస్టోలుతో కాల్చివేసి, ప్రియురాలితో కర్నూలు చేకుట.

అచట కొలదిదినములు వారుండినపిదప దుర్గారావును స్నేహితుడొక బళ్ళారి బాలికయయిన లలితయొక్క చిత్రపటమును దామోదరునికి చూపించుట. అంతట దామోదరుడా లలనామణిని పరిణయమాడ నిశ్చయించెను. కాని యీ సంగతి దుర్గారావునకు తెలుపకుండెను. దుర్గారావు సతిపరుడయినందున తన మనోవిష్టము లలితను వివాహమాడదనని జెప్పి నిష్క్రమించెను.

అంతట దామోదరుడా కాంతాశిరోమణిపై ప్రేమ యత్యధికమై యుండుటచే మీనాక్షిపై భ్రాంతి లేకుండెను. ఆమె కడుప్రశాంతిముగా దామోదరుని ప్రేమించెను. కాని యతడు లలితను వివాహ

మాడెదనని జెప్పి సయనమగుటకు సంసిద్ధుడాయెను అంతట మీరాక్షి శోకమును భరింపలేక తనకట్టి చెడుత్రోవ కలిగినందులకు దామోదరుని దూషించెను. అప్పుడతడు మారుపలుకక ఏ ప్రేమవలదని జెప్పి బళ్ళారికి ప్రయాణమాయెను.

అనంతరమా యువతి తనకట్టి దుఃఖము కలిగెనని ఆత్మహత్యకై ప్రయత్నింప కౌశికుడను యోగివలన ఈమె ధన్యతగాంచుట బల్లాయందు లలిత జననీజనన లామెను దుర్గారావునకిచ్చి వినాహ మొనర్చి ప్రయత్నించిరి. కాని ఆమె దాని సమ్మతింపక దామోదరుని చేపట్టదనని జెప్పట. అంతట వారొక ముహూర్తమున నామెను బంధించి దుర్గారావునకు కళ్యాణముచేయ సంసిద్ధులై యుండువేళ దామోదరుడు ప్రవేశించి తన పిస్తోలుచే వారిని బెడరించి లలితను జేకొని, నిష్క్రమించుట. జననీ జనకులూ పరితాపమును భరింపలేక కొంతకాల మమందు దైవభజనకై నిష్క్రమించుట

దామోదరుడా సతీతిలకముచుగూడి తనకుగల మధుసేవాదురభ్యాసమును దినదినమునకు పెచ్చించుచుండి తా నొకనాడు లలిత యొక్క యాభరణములను గైకొని విక్రియించి క్రమగతమును రాజులకిచ్చి, తును వేత్య కొనగట అంతట లలిత నగలుపోయెనని దుఃఖించి దా నాదరుని మాలనాడుట వారిరువురు కలహించుకొని ప్రేమవలదని జెప్పి దామోదరుడు వేత్యకృహమున కరుగుట. వేత్యుడు రాజులకిచ్చి యీతనిని మరకొంతిధనమునకై పొందిన, దామోదరుడు తన శత్రు ధనము లేదనుట అంతట వేత్యుతన యింటనుండి వెడలిపోయి విశ్రాంతి గునకు విన్నవించుట అతిహా ప్రేమను భరింపలేక వేత్యు సర్వ జాతిశయముల వక్కాణించి నామెను తన్నగా వారిరువురు వివాదపడుట.

దామోదరుడిచేతి ద్రవ్యములేకంకటచే యాతనికి మతి తెలియక తనచెంతనుండు పౌ టెన్ నన్నును ధనికుడయిన వేరిశైట్టికి ఈ కట్టుపెట్టబోవుట. అంతటా ఈ డాశనియెడ సందేహించి యతనిని నశ్వరించుట. దామోదర డా కోపమును సహింపలేక రాశ్రి పండ్లెండుగంటలకు వేరిశైట్టి గృహనాగు వొంగతనమునకై వెళ్ళి వారిచేచిక్కుట అప్పుడు దామోదరుడు డాలించిన ప్రమాదము ఎచ్చునని తలంచి పోలిశైట్టిని సిస్టోలుతో కాల్చి వేయుట. పోలీసులు విచారింపగా సేనకుడు చంపెనని దామోదరుడు జెప్పెను. కాని వారందరు శ్వాయస్థానమునకు గొంపోవడి.

శ్వాయాధికారి న్యాయములం రిశీలించి శిక్ష విధించుటకు నాప్ర్య మిమియు లేదని చింతించువేళె లలిత తన కక్ష తీర్చుకొనుటకు న్యాయస్థలమున ప్రవేశించి దామోదరుడైన రాజీ చర్యలు వక్కాకించి వేరిశైట్టిని యతడే చంపెనని జెప్పట. అంతటా శ్వాయాధికారి దామోదరునికి ముఖశిక్ష విధింప నాతడు తన రాజీచర్యలదలంచి కనుపాపముని భక్తవత్సలుని ప్రార్థించి, తలిదండ్రుల గొనియాడి, భారత దేశీయులకు చందనమిడి, రాజశిక్ష నహించుట!

స మా స్త ము.

ఇందలి పాత్రలు.

—♦ పురుషులు ♦—

1. దామోదరుడు—రాడీ కథానాయకుడు.
2. రాజరత్నం—రాడీ స్నేహితుడు.
3. ప్రసాదరావు—కాలేజీ విద్యార్థి.
4. బాలాజీ—ఔన్నతు స్నేయరు
5. రిఫరీ.
6. జయంతుడు—రాడీ తండ్రి.
7. మూర్తిసింగు—బాంబాయిలో ధనికుడు.
8. బాలకుడు.
9. మోహనరావు—విద్యార్థి.
10. విద్యార్థుడు.
11. దుర్గారావు—రాడీ పూర్వస్నేహితుడు.
12. కాశికడు—యోగి
13. సుగంధుడు—లలిత తండ్రి.
14. పేరిశెట్టి—ఎర్రకుడు.
15. న్యాయాధిపతి
16. స్త్రీడరు.

—♦ స్త్రీలు ♦—

1. సుశీల—రాడీ తల్లి.
2. మినాక్షి—మూర్తిసింగు భార్య.
3. లలిత—కథానాయకురాలు.
4. పుష్పవతి—సుగంధుని తల్లి.
5. రాజలక్ష్మి—వేశ్య.
6. లక్ష్మి—దాసి.
7. పేరిశెట్టిభార్య.

ఇంకను సహాయానుకూలముగా సేవకులు, పోలీసులు వస్తురు.

రాజీ

ప్రథమాంకము.

ప్రథమరంగము.

(బాంబాయి నగరము—కాలేజీప్రాంతమున దామోదరుడు)

దామో :— ఈ యాంగ్లవిద్యాభ్యాసమున గడతేరి యీ కాలముందు మనోగము సంపాదించుట అతిదుర్లభము. నా మాతాపితృ కంటజెనునప్ప నా మభిప్రాయములకు సుంతేని యంగీకరింపకున్నది.

3. బియ్యము ప్యాసైన భిక్షమెత్తుటెకాని
 సుంతైనలాభంబు జూడబోము
 నూట్లు హ్యట్లుమెండు మాడవేయుటెకాని
 సుంతైనలాభంబు జూడబోము
 యూము ఆయిల్స్ పరగదాల్చుటెకాని
 సుంతైనలాభంబు జూడబోము
 మోటారుపైకిళ్ళ బోవుచుండుటెకాని
 సుంతైనలాభంబు జూడబోము

4. అరయు డీలాంటిమకుల కరయచుండు
 విద్యయే కారణంబని విమలమైన
 హృతయమందలి జనియించు హెచ్చుగల్గి
 పొగరుగూర్చిన వీరిది పుణ్యమేమి.

మరియు విద్యాప్రవీణుల గ్రామీణ న్యాయముల స్మరింపనిప్పు-
ళింకమయిన యీ భరతి చూతకు ముఖ సుప్రసాప్తమేయని, దలంప-
ననందియును.

గీ. దేశవిద్యలచూని వినాశమైన
యన్యవిద్యుజ్జేకొన హామగునె
తలి చనుబాటు పోవోచి దాల్చిమీర
నన్యపాలనుగ్రోల మీరరుగగలరె.

ఏదిఎట్లయినను యీ విద్యపై నాకిప్టమే జనింపదు. ఇష్టాను-
కూలమున ప్రవర్తింతమన్న పరీక్షయందలి తప్పుడు కేమోయని భయ-
మగుచుండెను. ఏదిఎట్లయినను, ఈ టెన్నిస్ మేచ్ జరిగిన వెంటనే
యూరికి ప్రయాణము చేతును. ఈపందెము కడు పోరుషమున జగుగు-
టచే, నాకతిభయ మొదవుచున్నది. కానిమ్ము. జయాపజయములు
ప్రైవాధీనములు

గీ. జయము నపజయమింతైన స్మరణజేయ
ధరను యోగీంద్రునకునైన దనివిలేక
నగపుజెందుటె యదివట్టి భ్రాంతిగాదె
విధిలిఖించిన వ్రాతకు వేరుగలదె

ఇక నా పందెముగురించి విచారింప నిష్ప్రయోజనము. నా
శక్తి సాహసములే నా ప్రధానమిత్రులు.

రాజరత్నం:—(ప్రవేశించి) దామోదర్ ! ఏమి మీ చింత.

గీ. చిన్నబాబును మొగమునీకొన్నవంత
యెట్లుగల్గెనోదెల్పు నాకెరుకలేదు
నంతగుండంగ హృదయాన ఫలముగలదె
కాలమేరితి గల్గునో కల్గుగాదె

దా:—మిత్రమా ! నుదుటవ్రాసిన వ్రాతకు వేరుగలదా ?
అయినను...

రాజు:—మిత్రమా! ఎందులకు మీరిట్లు భయపడుచున్నారు?
శాస్త్రీసునందేమున మీకవజయము కలుగుననియో?

దామో:—కాదు కాదు. మనస్నేహమిక చెడునను భయము
నాకు కప్పించి యుండుటచే నే నిట్లుండవలసియున్నది.

రాజు:—మిత్రమా దామోదర్!

1. కా లేక కీర నన్దాంచరమ్మచునట్టి
 స్నేహంబడెట్టుల జెడగనుండు
మిత్రమారమ్మంచు మిగులవాన్లదించు
 స్నేహంబడెట్టుల జెడగనుండు
చిరచోటభుజియించి యొకచోటబరుండెడి
 స్నేహంబడెట్టుల జెడగనుండు
చిరకరునొచ్చినవెంట నోదార్పిడయజల్లు
 స్నేహంబడెట్టుల జెడగనుండు

2. వేకడుస్తులధరియించి పాకటమున
 నన్నదమ్మగీతి నాహోదమెలగ
కార్యసాఫల్యమునుజేతు గాంచునట్టి
 స్నేహమే తజెడును సంస్కృతమలర.

మిత్రమా! యెప్పుడులేని విచిత్రముల బుట్టుచుంటివేమి.
కారణము !

దా:—కారణమా ! ఈయొగ్గవిద్యపై నాకిష్టములేదు. అనన
రతి మిట్టి సందేశమున నాహృదయమంతయు దహించుచున్నది. ఏది
యెట్లయినను ఈటర్నిన్ మేచీ జరిగినవెంటనే యూరికి ప్రయాణ
యొనర్చి నా యీ సందేశము మా జననీజనకల కెరింగింతును.

రాజు:—మిత్రమా! నీవిద్యనై నీ తత్వభిలాష కలిగియుంటివి. దానిని విడనాడి ని వేమిశయ నిశ్చయించితివి? ఇయ్యది ని కన్య పరిధనవలన సంపాదించినదని తలంచెదను.

దామో:—మిత్రమా! పొరబడితిని

గీ. సహజపుణ్యాపగల్గిన వాంఛ యదియు

నిష్క్రియందలి పేరొంద వెలయువంచు

దలచినాడవు యదిరితై కలుషచుతులు

బ్రబలుచున్నాడు యుద్ధితా బ్రతుకనంది

ఇతిరబోధకు నే నంగీకరింతునా? త్రికరణమర్థిగా నీ విద్యా భ్యాసమునకు నే నంగీకరింపను. మిత్రమా! ఈవర్తమానము నురే స్వరికియిన దలియకూడదు సుమా. అదిగో! ప్రసాదరావుగారు వచ్చుచున్నారు.

రాజు:—దామోదర్! ప్రసాదరావు మనకు నైరివరమున నొనవాడు. గావున, నాతనితో మిత్రమిది సంభాషింపకుము.

(ప్రవేశము—ప్రసాదరావు)

ప్రసా:—మిత్రులారా! ఏదియో మీరు కర్తవ్యమునకు యోచించు చున్నట్లున్నారే? పెన్సిన్ మీన్ విషయమేనా?

దామో:—ఆపందెమునుగురించి విచారించుట కది మోసమై యుండుననియూ? ఏతిలంపున మీ రిట్లు ప్రశ్నించుచున్నారు. రాజ రత్నము నా ప్రియస్నేహితుడని మీకు తెలియుచుగదా! మీ ప్రశ్నకు నేనెంతయో పశ్చాత్తాపించుచున్నాను.

ప్రసా:—పశ్చాత్తాపమా! అడిగినంతనే మీరిట్లు సందేహించుట బాడియా? రాజరత్నమునకు సరిగా నేనును తమ మిత్రుడనేగదా?

దా:—ప్రసాదరావు!

సీ. కలసితిరుగాడ న్నేహంబు గాంచితంచు
క్షామసందున జదివితీ కాననికు
సఖ్యభావంబు గలరచను సంస్కరింప
ఫలములేద మ్య యిదివట్టి భ్రాంతినిజము.

రాజరత్నమునకు సరిగా నీవు మిశ్రుడనేకాని, యశనికి గల
గుణంబులు నీచేతలేవు.

ప్రిసా:—ఏమి? నీకే మపకార మొనర్చితిని. ఊరక ప్రియ
త్సింహక యెందులకు మీకీ కోపము?

రాజ:—కోపమునకుమించు శాపముకూడ గలదు. దానిని
యోచించి స్మరింపుము.

దామో:—ప్రసాదరావు! ముందు నా కన్నియో నీవు
మర్కటముల బోధించితిని. కాని యని నాకనుకరింపకుండినవి. తుదకు
నాతోమి యపకార మొనరించితివో స్మరింపుము. అద్దానిని మరతు
మన్నను మరపు రాకున్నది.

ప్రిసా:—మిశ్రులారా! మీ కెందులకింత కోపము కున్ని
మేచీ కుపోవు వేళిగనుక వివోదము చూడ మీచెంతకు వచ్చితిని.
మీకింత కోపమయిన నా కెందులకీ భ్రాంతి. పోయిపట్టును.

(ఔర వాల్చును.) (అని పోవును.)

2 వ రం గ ము.

(పవేశము—ప్రసాద రావు)

ప్రి:—బేరా! కాలమహిమ దారిపోవు కలహములు పలికె
నట్లయ్యెనే! దురాత్ముడు. దామోదిరును నన్నెట్లు తిరస్కరించెను?
ఎప్పుడో నేనొనర్చిన యపకారమునకు తాళొచ్చినడట. ధనికడగుటచే
నాతనికింత గర్వము. బేరా! దురాత్మా! నీవురాజరత్నము హితోప

దేశమున నన్నింత యవమానించితివి. అఫలితము నేను మరణమున
తలంపకునుమా ! నీవు తెన్నిసుకు కట్టినపండుము రెండు నేల రూప్య
ములు పోయినవని తలంపుము. మాండు జరుగజోవు కాలనైవసీత్య
ముల మోచింపుము మిత్రమా !

గీ. చేయరానట్టి కృత్యములు జేయుదేవు

చెప్పరానట్టి బడుగుల బెట్టదేవు

సాహసంబైన ప్రాణంబు సంహరింతు

నెవరు నడ్డమువత్తురో నెందుబూతు.

అదిగో ! దామోదరుని యగ్నుపాగ్నీ బాలాజీ వచ్చుచున్నాడు.
అతనితో నా యవమానమును విన్నవించును.

(తెన్నిసుబేటు చేశబూని బాలాజీ ప్రవేశము)

బాలాజీ:—(తనలో) కోర్కెకుబోవు నేళ్ల మించి:ల్లన్నది.
త్వరగా బోనకున్న పండుము నిష్క్రమోజుమగును (అని తొంద
రగా బోవుచుండును.)

ప్రసా:—మిత్రమా బాలాజీ! దామోదరుని దుండగము గమ
నించితివా ? నిష్కారణముగా నన్నునిందించెను.

బాలా:—నిందించు తెందురా ? అతని క్రూరత్వము నీవు
గమనించియుండియు నాతనిచెంత కేలబోతివి ? అయినను కారమును
సమయమునకై వేచియుండును.

ప్రసా:—మిత్రమా ! పండుమున నీ వాతని జయింపవలెను
సుమా :డు జాగరూకుడవై యుండుము.

బాలా:—అయ్యో ! యోచించి మార్గములు కించ కాలము
లేదు. రమ్మ తెన్నిసుకోర్కెనకు వెళ్ళుదము. (అని నిష్క్రమింతురు.)
తెరవడును.

ని న క య ము

(ఔన్నీసుకోర్పు—నిఫరీ మున్నగు నారుందురు)

నిఫరీ :—నా న దర్ ! ఇక కాట పారంభింపుడు.

(-ట | పారంభించుదు.)

నిఫరీ :—పెట్టినపం దెను బాలాజీగారు కెలిచిరి దామోదరుడు
నోడిపోయెను బాలాజీ ! ఇదిగో కెండువేల రూప్యములు చేకొనుము.

బాలాజీ :—(డబ్బు తీసుకొని) దైవకృపారసమున నేను ధన్యు
జనయితిని. మిత్రులారా ! ఇంటికి ప్రక్కయితము.

(అందరు పోవుదురు)

(దామోదరు —రాజరత్నం నిలచియుండుదు.)

దామో :—దుర్భరము. నవరూపములు భరింపజాల. పండు
మునందు కెండువేలరూప్యములు పోవుటయేగాక నా బంధుమిత్రుల
యెడ నే నెంత యవమానింపబడితినిో ఇక నీ బంధుమున్నవేమి ఇంతలో
నశించినవేమి ? రక్షకా ! నన్నెంత దుఃఖసాగరమున తరింపజేసితిని ?

గీ. ఆర్తరక్షణ మనుకొని యంతః

వలన ఫలమేమి భక్తల పాలవాడ

వంచు బొగడిన ఫలమేమి మించు కేని

ఫలముగలుగదు నా జన్మ కలవమేమొ.

రాజ :—మిత్రనా ! నీ యపజయమునకై చింతింపకుము శైర్య
మనలంభించి మరల పందెమునకు ప్రయత్నింతుము సమయానుకూల
మున నేనుగమితము పొందరిండ్లచే బంధింపబడుచుకదా ! దానికయి
చింతింపనేల ఇటుచినుము.

సీ. బుస్సుబుస్సునిలేచు భూరినర్పంబులు

చలిచీమలచేజిక్కి జానలేదె

పరమభీరిమైన న్యామ్రుంబు లొక చేత
 మృతినొండ లేదొకో వితతిచేత
 ఘోయనునాదంబు , చేయుచుండెడివాన్తి
 పొదరిండ్లలోజిక్క పనర లేదె
 సర్వజీవులశిక్ష సలిపెడికాలుండు
 పత్నినతామణులచే బడెడిబాధ

గీ. వారు వీరననేల నీ వసుధయందు
 జిక్కడే భక్తమృతంబు తేసివుండు
 కాన యీ జగమహిమంబు గానగలరె
 దాననిధులైన పైచజ్జలైనకాని.

మిత్రమా ! నీ నట్లధయిర్యపడకుము.

దా :—బేరా ! మానవజన్మ మెట్టిదూఖప్రపంచమై యున్నది.
 చేతినుండు రెండువేల రూప్యములు బూడిబలో పోసిన నెయ్యివలె
 నిష్ప్రయోజనమయ్యెను. రూప్యములు పోవుటేగాని కాలేజీవిద్యార్థులు
 యెడ నే నెంత యవమానింపబడితిని? మిత్రమా ! నా నిజవివాసనల
 మగు నెల్లూరునకు పోవుచున్నాను.

జ :— దామోదర్ ! ఇట్టి పిరివార లెందరినగలరా?
 విద్యను చాలించి నెల్లూరునకు ప్రయాణమొనర్తువా? శైలవ్రలయుం
 దుబోసాడ గా?

దా :—గా. ఇక నిలచుటకు కాదు. తప్పక పోకమానను.

జ :—పోయిన మరెప్పుడు వత్తువు?

—నచ్చుటమాట కల్ల.

—అట్లు పున విద్యను చాలింతువా?

దా :—నందియము లేదు మిత్రమా ! ఏడుగంటలు కాన చెప్పిన
అలసించిన బండి తప్పిపోవును పోయినట్లును.

రాజ :—పోవుచున్న మిమ్మాటంక పరచుట నాకు పాడిగాదు
అన్నిడప్పుడు శుభ లేఖలు వ్రాయుచుండుము.

దా :—మంచిది.

(నిష్క్రమించును.)

[తెర పడును.]

విధమాంకము సమాప్తము.

రాణి

ద్వి తీ యాంక ము.

ప్రథమ రంగము.

నల్లూరునందు దామోదరుని మందిరము.

(ప్రవేశము—సుశీలా జయంతులు.)

సుశీ :—నాథా! పుత్రుడు దామోదరుడు చదువుపై యిష్టము లేనిది యచేక కబురులంపుచున్నాడు. ప్రియత్న మేమి వేయవలెను?

జయం :—కాంతా! వాని పిచ్చితలంపులకు నీ వంగీకరింతువా? అట్లు కాదేని వారి యిష్టమువచ్చినట్లు మానుకొనుమని చెప్పము. వానితోని ఎన్నటికిని చూడరాదు.

సుశీ :—నాథా! ఇరవే పెంకిపట్టు? లేక లేక గలిగిన పుత్రుని పై నింత యసూరుజనించెనా? చదువువలదని చెప్పి ముద్దుకుమారుని తిగిన హితోపదేశమున సంతోషపుచ్చవలయునేగాని మీకిట్టి పంతముచెల్లుగా? మీరీయెడ దయతోలగిన దామోదరుని బ్రతుకిక న్యర్థమేకదా! నాథా! అట్లానర్చుట మీకుఘర్షణమా కుమారునికనికరింపుము

జయం—ఎన్నివిధముల కనికరింతును యెంతద్రవ్యము పాడు జేతును మొన్న మానసు క్రిందట మూడువేల రూప్యములు బంపితినే దానికైన నమ్మతింపవా? ఇక నాకీ గొడవ యెందులకు? నీ యిష్టమెట్లయిన నట్లు జేసుకొనుము (అని కోపమున లోనికిపోవును.)

సుశీ :—(నాగుడు పోవుచుండ) నానా! ఇంతకోపమా? అట్లు
యిన దామోదరుడికదాదుడినా? విద్య నేర్పించినను సంపూర్ణము
గాకపోయెనే అక్కటా! బాలున కెందులకు విద్య నేర్పించుట? ఇట్టి
విద్యలవలన నేకదా నాకు దుఃఖము కలుగుట (అని దుఃఖించును.)

దామోదరుడు ప్రవేశము.

దామో :—తల్లీ! నీ వేల దుఃఖించుచున్నావు? తండ్రిగా
ప్రేమైన నిన్ను దూషించెరా?

సుశీ :—కుమారా! ఎప్పుడు వచ్చితివి. నా దుఃఖమునకు నీవే
గదా కారణము.

దా :—నీ దుఃఖమునకు నేను కారణమా? తల్లీ! ఎందులకు.

సుశీ :—ఎందుకా? నీకు విద్యయందు యిష్టములేనందుకు.

దా :—అమ్మా! నీ కాళ్ళకు మ్రొక్కెదనుగాని యీ విద్య
నలదు. నేను కష్టములు భరింపజాల. ఇక బియ్యే వ్యాసపుట దుర్లభము

సుశీ :—దుర్లభమైనది యిష్టమును పరిశీలించుకొనుము.
నీ తండ్రి యింక నీతో మాట్లాడకని జెప్పినాడు.

జయం :—(ప్రవేశించి) ఏమిరా! మరల ఎందులకు వచ్చి
రావు. వ్యతిరేకములేదా?

దా :—తండ్రి! తిక్కనభట్టిగా నా కిష్టములేదు.

జయం :—అట్లయిన నా యింటనుండి గెంటించెదను. పోదువా
తక్షణము బొంబాయికి పొమ్ము లేకున్న నాయింటనుండి వెడలిపోమ్ము

దా :—తండ్రి! నీకు ఇంత కోపమెందులకు? బిడ్డ జెంతదప్ప
జైనను జనరజనకు లేకదా సహింపవలయును.

జయం :— ఎంతకాలమని సహించును. ని ప్రయాణ మింక
కొనసాగింపుము. (అని లోనికి బోవును.)

సుశీ :—కుమారా ! ఇక ని పట్టు నదలుము. బాంబాయికి పొమ్ము కడు శ్రద్ధగా విద్య నభ్యసించుము.

కం. విద్యయే కార్యకారవ

విద్యయే సర్వాధికార పేరోన్నతిమిల్

విద్యయే మాన్యుల. శాణము

విద్యది లేకన్నగలదె నృధివి ముశెస్సు.

కాయగా ! విద్యయే సర్వ కార్యములకు ప్రధానము. ఇదిగో ! డబ్బు వైకొనుము.

దా : (డబ్బుతీసుకొని) తల్లీ ! మాతండ్రికి న పై యంత కోవ మొదలకు ? నా యీ విద్యయే కదా కారణము ఇక నేను పోయి వత్తును తండ్రికి నాపై యంత యసూయ లేకుండునట్లు జేయుము.

సుశీ :—కుమారా ! అయ్యది నాభావములెమ్ము బిద్యేక్షాను నీవు ప్యాసయిన ఎండ్గామునకు పంపవలయునని మీ తండ్రిగారికి సారూజ్ జెప్పినారు.

దా :—అమ్మా ! మంచిది. ఇక పోయివత్తును. తండ్రిగారి నేబోవునార్తను వక్కాణింపుము. (అని చిప్ప్రమించును.)

(తెరపడుచు)

—

2 వ కంఠము.

(ప్రసాదరావు-ప్రవేశము.)

ప్రసా :—మరాత్మా దామోదరా ! నీప్రసంగములు దీగినవి కదా ! న్యాయా న్యాయముల చర్చించక నిష్కారణముగ నన్ను మాలనాడితివి. ప్రతిఫలము గలిగించితివికదా ! పండెమునందు రెండు వేలురూప్యముల గోల్పోయితివి. ఇకముందు జరుగు కామన నీవతి

జాగరూకుడై యుండుముసుమా ! ఆనాడు కోపనంజనిత హృదయుం
డనై బల్కిన శఙ్ఖముల మరువకుము అవి యెల్లను సత్యవాక్యములని
తలంపుము. ఏకో! ధనికుడనని గర్వింపకుము త్వరలో నీకు గర్వ
శాంతి కాకలదు.

బేరా ! గాజరత్నమంత మప్రియ స్నేహితుడా? అతనియెడ
దుర్మతముల నీవెరుంగ లేక నశించుచున్నావు. తుదకు నీవెట్టివేషమున
ప్రవేశింతువో యాలోచింపుము. తనువు సర్వదా స్థిరమని తలంప
కుము సమునుజుచి గర్వింపకుము. రేపో లేక నేడో మాన్యనః
ప్రాభము గూలుట నిశ్చయము.

గీ సనధనేతిరమందిన ధనములెల్ల

మృత్యువెంట నిడిననని మిగులుగాదె

జీవములు గోలుపోవుము దేవుండు

భజనపల్పిన ఫలమందు బడయగలవె.

సర్వజీవరాక్షా దక్షుండయిన కాలునిచే నే డెట్టిబాధల గ్రహిం
కునో నాకు తెలియును. సర్వవేత్తలకు తెలియును పాపాణాహృదయా
ఆగుము. ప్రపంచమున నిన్నుమించు ప్రవీణులిక లేరా? మదాంధా !
గర్వింపకుము. బేను నాకిప్పుడు మంచి సదుపాయము దొరికినది
దామోదాడు యెందునందు రెండువేలరూప్యములి గోల్పోయెను
గదా ! అయ్యవి తన జననీ జనకు లెరుంగకుండురు. ఇప్పుడు యితని
యెడ తండ్రి నసూయజూజినట్లు నేనొక లేఖ దామోదరునకు తన
తండ్రి వ్రాసిన విధముననే వ్రాయుదును అప్పు డితను తండ్రిపై
కోపము గలిగి యేదియో మాయోపాయము నొనర్చును. ఇదంతయు
పరిశీరించి కక్ష నెడబాపుకోవలెను.

(అని నొక లేఖనువ్రాసి) దీనిని నెల్లూరు ప్రయాణికుల కిచ్చి
యూ పూరు పోస్టునందు పడనవేయుమని చెప్పెను. ఇందాలసించిన

ప్రయోజనము లేదు.

(అని లేచి తీసుకొనిపోవును.)

[తెర వాల్చును.]

స వ ర ం గ ము.

[ప్రాయంసమయమున మూర్తిసింగు, మీరాక్షి యొక కాంతారమున
మూర్తి :- బాలా ! కోమలమైన పుష్పగుచ్ఛము , పీఠీంపుము.

సీ. గగనాంతరంబున గాంతియకా లేజాజి

వన్నెనించెడి జాబి నన్నలవియె

ఫలభారముననుంత వాయువీచినయంత

ఘల్లు ఘల్లునరాలు సౌఖ్యఫలమా

యింతవిన్ననుగాని మంతనంబండని

తనివీతీరని కీర ఘనతపలుకు

తామరంబునమెక్కి తైత్తిక్కలాడు యా

హంసానిగోరిక వార్షమిచట

గీ. మీర లేకుండ బోవు మయూరసాంపు

కలసి పచ్చిక మేయు వికాంతితీని

నాటలాడించు కోయిల పాటలందు

బ్రబలుచున్నవి కాంచునూ ననరుహాక్షి.

కాంతా !

గీ. ఇట్టి యుద్ధానమున మన మెట్టులైన

గాంచినారము యహ్లాదకరముమీర

నదిగో కావుడు పచ్చిక నండజే

స్వాతమందు ముద్దాడిన సొబగుగాదే.

బాలా ! నీవేల సందేహించుచున్నట్లున్నది. సౌఖ్యానందమున నోల

లాడుట కిదిసమయముగాదనియా? అట్లు స్మరింపకుము ఇట్టి నిరరా
రణ్యప్రదేశమున మన కెట్టి యాటంక మయినగలదా?

మీరా:—బాధా! భర్త సాంగత్యమునకు సందియ మెందుకు?
వనవిరోధమునుగాంచ నా మనస్సు చలించుచున్నది. అదిగో! అటు
చూడుడు.

గీ. అశిషే ముందుబండిన మాంసతతుల

భర్త మీ ముందడుగుచు తాభార్యనరసి

సౌఖ్యమున దేలరమ్మనుచు జనగలేదె

చెలియ వెనిమిటిమెడల సిగ్గుగలదె.

సర్వలోకోక్తల గ్రహి చిన మీకు జెప్పినలసిన దేమున్నది?
సర్వదా సతీపురుష దాంపత్యములు సుతాహము లేకదా!

మూర్తి:—ప్రేయస! మోదసం నిత్యహృదయురాలవైన నీ
హృదయమున కెంతియో సంతసించితివి రమ్మ మన యిష్టానుసారము
ప్రవర్తించును. (అని యొకచో గూర్చుందురు.)

[దామోదరుడు—ప్రవేశము.]

దామో:—బేరా! ఈ యుద్యానమున మెంతశృంగారమై
యున్నది. సుమారిప్పుడు రాత్రి యెనిమిదిగంటలు కావచ్చును. నిండు
పౌర్ణమి రాత్రియగుటచే వసంతబెంత మాన్మోదకం మైయున్నది.

గీ. గగనభాగంబు నందుండి గా తినింట్లు

చందుడల్లదేమోదాన నెగడదాన

పక్షిజాలంబు లందలి పైకిచాకి

కిలకిలధ్వను లాసందము న ధరించె.

బేరా! వసంతరాజకల్లల విభ్రాంతమయిన యీ వనరాజ
మునకు నాటియేది? ఇట్టి వసంతగమన సంచించు సతీపురుషకుతూ
హలంబు లత్యానందంబులేకదా! (ముగిసిన మాడ మూర్తిసింగు

భాగ్య లేచియుండుట గాంచి) యెవ్వరా నతీపురుషులు ! ఇంత రాత్రి
కాలమున వినోదమునకై వా రిచటికేజేంచిరా ? బేరా ! ఏమి వారి
భాగ్యము అందు జరిచు కాంతాశిరోమణి యవ్వన మత్స్యంతశృంగ
రమైయున్నది. నవలాంత విభూషణమైన యీ సుకుమారి మానవఃస్య
యాయని సందేహమగుచున్నది.

ఓ నిండువెన్నెలరేయి నెరసించు నెమ్మోము
డరయ మోహంధంబు మెరయుగాద
దొండవండునుమి-చు తోయ్యలియధరంబు
ముద్దాడ మోహంబు దిద్దుగాదె
అద్దముతోబోల్పు యతివ చెక్కిలికంతో
మోహవై రాగ్యముల్ తెరవుగాదె
హంసనడకమించు యతివ నాలింగంబు
దేవేంద్రోగంబు దెచ్చుగాదె

గీ. కలికిలేసారుభాగ్యంబు గాంచునట్టి
మచుజజ్వంబు ధ్యంబు వనిత మదియె
గురుని గజ్జెలగుర్రంబు కరణినార
నడచి ముందుకు సకుచున్నది లతాంగీ.

ఇట్టి రాకేందు తేజోన బాసవంతురాలై యున్నదాని రమించిన నిక
స్వర్గ కుటికి ? స్వర్గమున కొలదిసౌఖ్యము అనుభవించు కేగాని యిట్టి
సంపూర్ణ సౌఖ్యమెన్నడు చేకూరదుగదా ! నిదానించి యాలోచింప
నాలోచింప నా ననితారత్నము నా లాడ్డి చెంతనుండు మీరాక్షియని
తెలియుచున్నది. కాని అలవామణిపొందు నా కెల్లబ్బువో తెలియకు
న్నది. మన్మథప్రేరోపితుడనై యిట్టిప్రదేశమున చింతింప నిష్ప్రయో
జనము. ఆ నతిరత్నమిక్ గృహమున కరుగువేళయయ్యెను నే నిండుండ
రాదు సాఫల్యమునకై నలయుప్రయత్నముల సాగింతును. (వెడలుచు)

మూర్తి:—కాంతా! గృహంబున కిక జోవుదమా? మేఘు
స్వను లత్పంతను త్సహమును బాడసూపునట్లున్నవి (మీనా డీ పలు
కున్న) బాలా! నీ వేల యీ లీల బేలపోయి మార్చాడకున్నావు?

మీనా:—(తనలో) బేగా! మరచిన మరలజ్జప్తికి వచ్చి
నదే. కాలేజీవిద్యార్థి దామోదరు ఉప్పడి ప్రదేశమందుండి నిష్క్ర-
మించిన ఆ మోహనాకారుని స్వరూపము మరతుమన్నను మరిపు
రాకున్నది. నే నేమిచేయుదును?

గీ. మదన బాధాంకురంబున నుతిదొలంగె

తిన్నతిన్నగ ప్రేమ సంతేజమిపుడు

పెచ్చుపెరిగెను హృదయంబు నొచ్చెమిగుల

నుమత కామంబు మాన్పెడి మందుకల్గె.

మూర్తి:—కాంతా! పలుక సిగ్గుచున్నదా? ఎన్నిమారు
లడిగినను ప్రత్యేతర మీయకున్నావు రహస్య జాలపొద్దయ్యెను
నిష్క్రమింతము.

మీనా:—మనోహరా! పలుకనందులకు కలతనొందితివా?
గగనభాగంబు మిక్కిలి యుత్పాతమైయున్నదని చింతించుచున్నాను
అన్యవిధంబు దలండునుమా (అని శ గలించుకొని బోనును)

[తెర వ్రాలును.]

4 న ర ం గ ము.

[దామోదరుడు లాడ్జినందు యేకాంతమున]

అక్కలా! ఎన్ని విధంబుల మనంబు చక్కజేతుమన్నను దాని
సుందేని లభింపక న్నది. ఆ కాలతావణి దివ్యకాంతి మరతుమన్నను
మరపురాకున్నది. మదనుడు పుష్పబాణముల నా యెడి కడుతీనముగా

ప్రయోగించుచున్నాడు మోహము పొందిపోయి ముచ్చట. బోరా
ప్రేమమహత్వ మెంత చెడ్డది.

ఉ. కాంచిత మొన్న రేయి : తికాంతని శాంతిపూరితమందు నా
వాంచిత మెట్టుచేసి పదుపాయము గాంచగ నైతి వేదని
ద్వాంస నతీలలామ కడుదైర్యపథేయతహా లతాంగి గా
కాంచనభ గ్గమేల వెనకామింపొందిట గంచకుండినా.

అహోరాత్రములా మోహపొంది కతననిద్ర యాహారవాంఛ
దొలంగినది అల్లదే ముద్దుగుమ్మ సాధవర్తంతప్రకాశమై గన్పడు
చున్నది.

ఉ. ప్రక్కనగల్గు సాధమున లాలిఁ మేలిమి నిదురింపగా
గ్రక్కన నిదురెట్లు కలకాలము నే నిటు వంతగుండినా
సిక్కుముదోపదాయె సతినేస్తము నబ్బువటంచు దేది నా
దిక్కునుజూచుచారు వెనడెచ్చి లతాంగిని నిచ్చువారలున్.

నర్వేశ్యరా! కర్తవ్యజ్య! మోహపాశబంధితుడైన నన్ను
గాపాపవా అట్టి సాభాగ్యమును బంధించేయవా? అనారత మిట్టిదుః
సముద్రమున తలించుచున్న యాదాసుని దామోదరుని గణిశేర్పవా
ఇకనాయీ! పయస్విము నిద్రపయోజనమేరా. అట్లయిన నాకీజన్మమేల?
నీ భక్తియే? మిత్రులే? మనోనిశ్చయమున ప్రేమించిన సుకు
మారిని, సాంగత్యము నాకిక సూరనుయ్యెనా? ఏమిది నా కనులతో
మీనాటి నా ప్రేమధనము మెలగినటున్నదే. కాంతా! నచ్చితివా?
ఇంకనుఁ త్తునా? ఆలస్యమయ్యెనని ధయిర్యము జూపట్టుచున్నావా?
ఎవరా బాలనిడు రయమున బరుగిడుచున్నాడు. వాసము నతనిని దొం
గలేమునరా వెంటాడుచున్నారా బాలకా! భయంబువలదు. తిన్నగా
నా చెంత జేరుము. ఎట్టికూరాత్ములనయిన సంహరించు నిదిగో
పిష్టలు.

గీ. ధైర్యమును గొనిరమ్ము నా దాపుజేర
భయము నావంతి లేక తదాభవములను
విన్నవించుము యదిగో నా పిచ్చులదిగో
యముచి చెంతకు బంపుదే యెవరినైన

బాలకా! భయం బుడుగుము. రణభీకరుండమన యీ మానవ
ప్రేక్షకుడు వైరివర్తముల నెండాడునని దలంపును. (బాలకుడువద్దకురాగా)
నాయనా! యే సమిత్తమున నీవు భయపడితిని. జననీ జనకు లేమ
యన నిన్ను గొట్టి వెంటాడిరా?

బాలకుడు:—శర్యా! మిమ్ము దర్శించుటకు బగుగిడితిని.

దామో:—మీ! నా దర్శనమునకా! ఎందుకు?

బాల:—మూర్తిసింగుభార్య మీగాఢీ తనుకొక లేఖ బంపి
నది. ఇదిగో చూడుడు (అని లేఖ విచ్చును)

దా:—(లేఖ తీసుకొని) కాంతా! నికను నామృత మింతకా
లమునకు నను వీక్షించెనా! అగతగుణ యశావ్యనాజి రణమైన నీ
స్వరూపమును సుఖమందజేయబలచితివా? (అని లేఖ విప్పిజూడ)
శ్రీయ దామోదరునకు—

ఆశ్చర్యచంద్రమా! సనాంతరమున తను దర్శనాదృశకలల వే
నే నెంతయో భ్రమించితిని తిన్నతిన్నగా నీ యెడ నా కుగల ప్రేమవా
హిని నెల్లడ బ్రోశించున్నది నీ యశావ్యన సద్గుణాతిశయము లాహ్లాది
కరంబులని ప్రేమించితినిగాని ప్రతిఙ్గలంబు లభింపదామెను కనులకు
మిరుమిట్లుగొల్పు సీ సత్కాంతి నా యెడ ప్రవహించుచున్నది. ఎంత
మరవనలయునని ప్రయత్న మొనర్తుచున్నను మనసొప్పింపనని పంచే
ద్రయములచే ప్రేమించిన యీ శ్రీయురాలిని గాపాడుము. త్వరలో

నన్ను సుఖంపజేయుము. వెంటనే రసమిళితమున నీ శయిలీచే ప్రత్యుత్తరము వ్రాయుము.

ఇట్లు తమ ద్రియాంగన
మీ నా ట్టి.

కాంతా ! ధన్యుడను. అనంతరము నిన్ను కౌగిటంజేర్చును తీర్చుచు నాకు మార్గ మొనంగితివి. కాని నీ ప్వరూపమును సమీపించి నీ ముద్దులొలుకు మాటలాలించి నిన్ను ప్రేమించు దాని సుంతయునను నాకు దెలియకున్నది. కామాంధకారబంధురమనునది యీ ప్రేమలే యిది. బ్రత్యుత్తర 'మియ్యనలెనని జూచుచున్నాను. దీనివిషయముల బట్టి నేనేమి బ్రత్యుత్తరమిత్తును. ఇటుగల ప్రేమనిశయములకన్న మిక్కుటముగా నాకు నీ యెడ ప్రేమగలదు కాని యట్టికోర్కె నెరవేరునాయని ప్రశ్నింపవలసియున్నది, వనితా! వేరువిషయముల శిరికిం నావంతఫలము లేదు. ఏది యెట్లయినను రేపు సాయంకాలము మీ మందిరమున నీ పతి లేనివేళ నే నచ్చటి కరుదెంతును.

బాలకా ! లేఖయందలిగల భావములెల్ల జదివి కడు సంతోష మందితిని నే నొక లేఖ నొసంగుచున్నాను. దీనిని కడు జాగరూకు డనై గొనిపోయి మీనాటి కొనంగుము. (అని ప్రత్యుత్తరము వ్రాయుచు) బాలకా ! ఇక వాలసింహక నెడలిపోమ్ము మీనాటి నీ రాకకయి నిరీక్షించుచుండును.

బాల:-కర్యా ! మందిది. పోయినవత్తును (అని నిష్క్రమించును)

దా :-దైవకరుణకటాక్ష వీక్షణములచే నే నతిధన్యుడనైతిని.

(అని నిష్క్రమించును.)

[తెర వ్రాలును]

ద్రియాంగము సమాప్తము.

రౌఢీ

ద్వి తీ యాం క ము.

ప్ర థ మ రం గ ము.

[మీనాక్షి యేకాంతముగా తన గృహమున]

మీనా :—అహా! ఏమిటా నవమోహనాంగుని, దామోద
కుని యౌవన విలసరూపములు.

సీ. నిండుపార్లమికాంతి నెగడుచుండెడువాడు

మొలకమీనంబు నెమ్మోమువాడు

కురులసౌరిభ్యంబు కూడి ముగిడెడివాడు

సాంపైకందోయ మాపువాడు

నకలవిద్యావిశేషంబులుగలవాడు

మెరుగు బ గాగుచాయ మేనివాడు

సగలు రేయనకుండ సతిభక్తిగలవాడు

మిత్రులతోగూడి మెరుగువాడు

గీ అన్యకాగణలవెపు హాదమిమలు

యందు మాతృభావంబున నలవాడు

నిత్యసత్యవతాత్ముడై నెగడువాడు

పుణ్యశీలుండుగాదె దామోదరుండు.

అట్టి మహాశుని సం దేశమున హాయిజెందదలచితినేకాని, సర్వే
శ్వగు సింకను దను దలంచలేదు అహో గాత్రములా చిద్విలాసుని

యెడ్రేమ సెలయేటివలె పారుచున్నదే! కాని మానసమున కిసు
మంలియు మచుత జేకూరకున్నది. కక్షకా! పంపిన బాలకు, డింకనూ
రాకున్నాడు దానివిషయమై మోచింతనున్న రాకేమియు కర్తవ్యము
లభింపకున్నది. దామోదరు డానిషయమున నంగీకరింపకుండెవా? లేక
బాలుడేమైన నన్ను మోసగించి ప్రేమలేఖ నచ్యుత కిచ్చియుండువా?
సర్వలోకరక్షకా! కృష్ణా! నన్ను ప్రసాదపరుపలేవా?

మదనబాణ బాధాంకురమున మదీయ హృదయము తల్లడిల్లు
చున్నది. దామోదరుడు దయదలంపకున్నచో నాప్రాణము లవయు
చున్నవి. అకటా! మనసు నెంత నోదార్తుమన్నను మార్గ మింతేని
గానృదదయ్యె.

గీ. హృదయచూ యెంతదురవస్థ మొచ్చెను
మదనబాణాంకురంబున మతిదొలంగె
రక్తఘాత స్రవ్యపక్షా వ్రణముమాడ్కి
బడియెడేహంబు పాణంబు భ్రాంతిసేడు.

అదిగో! బాలకు డతి సంతోషమున విచ్చేరుచున్నాడు. నా
మనోవాంఛ ఫలించినదని యెడమనేత్ర మదురుచున్నది.

గీ. అరయభాగ్యంబు నిగుసేద కల్పినట్లు
యీచుప్పిల్లికిజిక్కిన యెలకమాడ్కి
దాల్చి బాలుడదిగొ మఖదర్శనమున
పరమ సంతోషత్వస్థి నాకుకనపడె.

(బాలకుడు సమీపింప) కమారా! మనోవాంఛఫలించినదా?
నాచిత్త మెంతయో నీవు రాని కలంబున సన్నిజ్వాలచే దహించుదు
నిర్జారకా ప్రదేశ చంద్రురాయెను నీ ముఖదర్శన శృష్టిచే నా

హృదయమందలి గల జ్వాలలు ప్రసాంతమయ్యెను. కుమారా ! జరిగిన నృత్యంతి మెరిసింపుము

బాల :—అమ్మా ! చీతలంపు ఫలించినది. దామోదరు డెంత యో శీఘ్రత నా నంద భరితుడయ్యెను. ఇదిగో ! వీచనోహరుడు ప్రత్యక్షమై మొసంగెను. తల్లీ ! జననీజనకులు నారాకకయి నిరీక్షింతురు. పోయివస్తును. (అని నిష్క్రమించును.)

మీనా :—దైవ కరుణకటాక్ష వీక్షణములు నాపై ప్రసహించెను. ధన్యతలనయితిని. (అని లేఖను విప్పి)

ప్రేమానందమున నోలలాడు ప్రియురాలికి—

మనోహరీ ! రసభరితమైన నీముద్దులొలుకు ప్రేమ లేఖను గాంచితిని. అందుగల ప్రేమవాంఛల జడువ నా మనసంతయు సంతోషమయ్యెను. నీకుగల ప్రేమాతి శయములకు మిక్కిలముగా నాకునూ గలవేకాని, అది ఫలించునా యని సందేహము నిరంతరమును సౌఖ్యభావమున జరిగెన నశ్వేత్వగుని ప్రార్థించుచున్నాను. అబలా ! ఏదినిట్లయిన రేపు ప్రాతఃకాలమున స్మరణమున కరుడెంతిను. అందున నిష్ఠుము గలదేని తగు యుక్తి నవలంబింపుము. ఇక మనజన్మము పాననము నదిని ధైర్య మవలంబింపుము. ఇతియే సంగతులు.

ఇట్లు,

వీచనోహరుడు,

దామోదరుడు.

సంతోషము. దామోదరునకు నేడు నాపై దయగలిగెను. అదే నా గాఢుకు వచ్చుచున్నాడు. ఈ సమాచారము తా నెరుంగునని నా ప్రాణమును పోకమానివు. ఈ ప్రేమ లేఖను చించి యావల పార్చవైతును. (అని చించివేయును.)

మూర్తి :—(ప్రవేశించి) మనోహరీ !

నీ. పకలసనాధ్య విస్తారయశోయిల
 భారులనింట నదృవముగాంచి
 సౌజన్య సౌకాంత్య సాధుచిత్తానంద
 ములూపెట్టిని కోటయై యలరి
 ప్రేమధారలుబాగ్ర విమలమకాధ క్షిప్తో
 నాధుసంసేవచే మోచమంది
 రాకేందుబింబ విభ్రాజితగీతచే
 నలరారుసంతేజ మందినావు

గీ. వనలతాంత విభూషణా యువిదనీకు
 నన్యవిధముల సుంతేని నాశగలదె
 నార్ధరక్షణమన యండగల్గ
 బాలనీకేల యాలీల బాలిలేదె

అలరా! వలయు కార్యములు ఫలించుచుండ నీకేల యీవేల
 తనము చక్కైశ్వర్యాచంధ కళలు నీదివ్యహితులేకదా? అనమాన
 శాంతిత్వము వహించిన నీనాంధలనిదర్శములేకదా? పనితా నీటిట్టి
 నంయప మొదవుటకు కాగణము గ్రహింతుమన్న స్మరణకు రాకున్న
 దేమి మన దాంపత్య మి తకాలము కలహమెరుంగకుండి ఇప్పుడదెట్లు
 సంప్రాప్తి చెను.

మీరాక్షి:—(తనలో) అకటా! ఇప్పుడితనికి నేనేమి ప్రత్యుత్తర
 రమిస్తును. అసత్యమాడ వలసివచ్చెనే. ప్రత్యుత్తర మిచ్చుకుందునేని
 నాక్షణము లిక దక్కకున్నట్లున్నవి.

గీ. అగ్నిదహించు వనముచందముననాదు
 పతిసలుకు నూదిములుకులై బాగొల్పె
 నానునోవేదనమును నేనేమనందు
 పతికినేరీతి నుత్తరం బిస్తుకేను.

ఇక నాలసింతువేని నా సందేహము బయట పడకమానను.
హృదయేశ్వరా ! మీరు బయటికి వెళ్ళి యింకను రాకుంజిరని, నామన
స్ఫులతయో యగ్నింబడి నల్లాయెను. ఇప్పుడు మీవదన దర్శనమున
నాకతి జాలిగల్గెను. ఇదియే నాదుఃఖకారణము

మూర్తి :—(తనలో) ఓహో ! నీవిచిత్రకారణము వేరై
యున్నది. దానిని నాకెరింగింపక ననత్యాలాపములచే మెప్పింప
ప్రియశ్చించుచున్నది, నేనెటులయినను దాని రహస్యమరసి దాని
గల గర్వశాంతి నొనర్పవలయును. ఔరా ! స్త్రీసహసములరయ నా
పరమేశ్వరున కయిన తిలమా. అత్యుత్కృత పేరుచే నానునసువంచింప
ప్రియశ్చించుచున్నది. గాన నీనికి దగుపాయిము పన్నవలయును.
[ప్రకాశముగా] ప్రేమనీ ! నాగుణము లత్యంతా హ్లాదకరములుకదా?
అనంతముగ ప్రేమకలలులేక సుఖంపుచున్న మన దాంపత్య మతి
కుతూహలమేకదా ? నిశ్చయంచే గృహమునవిలచి భక్తవత్సలుని
బ్రాధించుచుండుము నేనిప్పుచొక కార్యముమీద బైటికరిగి మరల
జనుదెంతును నిర్భీతి ననచఁగవుము. నాతలంపులకు సర్వేశ్వరుడే
నాటీ. భవత్స్వరూపమే నానిత్యానందములు. ఇక నేమోయవతును.

మీనా :—ఆర్యా ! మంచిది.

(మూర్తి నిష్క్రమించును.)

మీనా :—ఔరా ! ప్రేమకెట్టి ధైర్యసాహసములు నొనంగునుం
ప్రాణమునకయిన నెనుదీయడ, మానమునకై జంకడు. ఎట్టిసత్యవంతు
నకయిన ననత్యములాడించు ప్రవీణతగలది. భాగ్యాభాగ్యములు
తెక్కింపదు. కులగౌరవము లపేక్షింపదు. పడ్రోసోపేతాన్నముల నాసిం
పదు. నైరివర్గములన్న నెనుదీయక గౌరాడు యగణితస్వరూపాశక్తుల
భాగ్యదేవత. ఆహా ! ఎట్టిస్వల్పవిషయమున మానవుడు కట్టుబడెను,
సర్వభూతములకన్న మిక్కుటమై నీతిశాస్త్రాదివిద్యల నభ్యసించినా

యా న్యాయముల పరిశీలించి స్వయంనిర్ణయముపొందిన మానవు డిట్టి స్వల్పవిషయమున జక్కజేసిన భక్తవత్సలు డెట్టివై పుణ్యత గల్గియుండువచ్చును.

రక్షకా! నీ సృష్టి సగృహసమృతమేకాని మనోవేదముల వారింప బ్రయత్నింపవా? నా మనోహరుడు శాస్త్రాణానాఘుడు దామోదరు డింకను నా గృహాంబున కరుదెంచడామెను శరీరనుతయుప్రేమకళలు ప్రసహించుచున్నవి. పాంగిపారలుకే మోయని నాకు భయము కలుగుచున్నది జేయుననుచు నాయము లెన్ని యోచితమన్నను మనస్సు నిలువ లేకున్నది. తనువు పులకరింపులచే నైనుచుచున్నట్లున్నది. చెమటబిందుపూరితమై నా హృదయము డహించుచున్నది. నర్వేశ్వరా!

గీ. పెండ్లియాడిన చందంబు విభుడటంచు

ప్రేమ నిలకడలేని భ్రాంతి వెలయుచుండు

భార్గవంబున నుం లేని బడయకుండు

మోదమును గూర్చడామె దామోదరుండు.

అయ్యో! పూర్వము నెందర సతీపతిదాంపత్యము లెవబాసినోగాని యెరుంగను అట్లుగాడేని నాకిచ్చేల నిరాశగలుగును. ఆ నవమోహనాంగుని దామోదరుని దరిపెరకున్న యీ శ్రాణ మెందుకు? ఈ ధనధనేతరము లెదుకు బంధుమిత్రులెందుకు ఏమిది శరీరము మయికము వ్యాపించుచున్నది. కాళ్ళుచేతులు నిస్సత్తువ నహించుచున్నవి అక్కటా! దుర్భరము భరింపజాల దామోదరా! కాపాడరావా?

(ని మూర్ఛిల్లును)

(దామోదరుడు—ప్రవేశము)

దామో:—ఏమిది గృహాంబు నిశ్శబ్దమైయున్నది ఎందుజూచిన మీనాక్షీ కనజడకున్నది. (అని మీనాక్షీవరకజూచి)

గీ. అదియె సారసదళనేత్రి యదియెనచట
తనదురూపంబు నెచ్చోట దాచియుంచె
సోకవారసినందిన సుందరాంగి
నేమిచే మతిభాసె నంశీతిగనగ.

నశాంతరమున దప్పించిన ప్రియురాలి కెట్లు రూపవిహీనమై యెరు. సర్వదా సౌఖ్యానందమున సంచరించు సారసదళనేత్రి సర్వ స్వము నా ప్రేమయే. కాగణమైయుండును. పాపమా లతాంగి కెట్టిసంతాపమొనర్చితిని. నీ చిర్రులేని వేళ నీ మందిరమున కరుదెంతునని లేఖ మూలముగా వాద్దాన మొనంగి యాలసించి యుండుట చే యీ విచిత్ర హాసమును ధరించియున్నది. తిన్నగా సమీపించి నా యీ ప్రియురాలి జెక్కుల ముద్దాసి, చంతోషబరతును. (అని సమీపించి)

బాలా! లెమ్ము లెమ్ము నీ ప్రేమాతిశయమున కెంతయో జాలి లెలుగుచున్నది. (సలుకుకున్న) మీనాక్షి! నే నాలసించితినిని కోపము కపించితివా? అట్లును నీ ప్రియమనోహరుని క్షమింపుము.

మీనా :—(లేచి) ప్రియా! ఎంతకాలమునకు దర్శనమొసంగితిరి. నీపై గల ప్రేమాతిశయమున నా మతి వేరువిధమైయున్నది. ఎమ్ముల నే నెంతకాలమునుండియో మోహింపయత్నించితినేగాని, గా వ్రయత్నములన్నియు నిష్ప్రయోజనములా మెను. సర్వేశ్వరుడు కీడు మనకిట్టి సమయమున మన కర్పించెను. నేను నీ ప్రేయసినిగానా? అని సాదములపై బడును)

దా :—కాంతామణి!

గీ. అలరువిలుకాని ములుకులై యలరుపెడు
వాలుకన్నుల కెంతయో బేలనైతి
బాల జాగదేల ప్రియాంగ మాలలీల
రావ కరుణింపవా దివ్యరాజనయన.

అన్యవిషయముల పరీవేశింపని నీ పేరేను నా కెల్లయో కుతూహలం బొనర్చెను అలా! మన్మథప్రష్టబాధాంకురముల మరంగుమతిభ్రాంతు లానంతసంతసము లేకన్నది. ఇక కాలసిందుట నపాయమేయని తెలియుచున్నది.

మీనా :—ప్రియమనోహరా! నీ కోర్కెకు తిరస్కారము గలుదా?

గీ. నుదిని నెంచితి నీవే నా మగడవంచు
కోర్కె నీడేర్తువంచు నీ కోమలాంగి
నీ ప్రియాంగన సౌభాగ్య నేస్తురాలు
పనమునమ్మిన చేకొండు బలుకదగునె.

అట్లనే మనమున శయ్యాగృహమున కేగుదము (అని ముందు నకునడిచి, ముందుజూచి) అయ్యో! ప్రాణములపై నాశనమునలసి నచ్చెనే.

దా :—కాంతా! ఏమట్లు బేలవై బలుకుచున్నావు.

గీ. ధైర్య విక్రమాడ్యండు నీ దాపునుండ
రణభయంకర భీరులీ ప్రాపుజేర
నన్యవిషయాల నీకింక హానిగలదె
ధైర్యమింకనుగొనుము యో తరళనయన.

మీనా :—శత్రువులు గాదు నా భర్త మూర్తిసిగు వచ్చుచున్నాడు. అతని వృత్తాంతమెగుంగునేని, మనల దప్పక సంహరించును. ఇక ప్రాణములుబోవును ఇందు తప్పించుకొను మార్గమయినను గానరాదు.

సర్వేశ్వరా! ఇట్టి కష్టకాలమున రక్షింప నీవే మా పాలిటిబంధువుగనువు. అదిగో! నా భర్త సమీపమునకు వచ్చుచుండెను. వచ్చి దామోదరు డిటకేల వచ్చెనని యడుగ, నే నేమి ప్రత్యుత్తరమిత్తును.

దామో :—మీనాక్షీ ! నీ భయభీతి నదలుము. నీ భర్తయ
యినగాని, మరెవ్వరయినగాని నేను వెనుకకు జంకువాడన గాను.

మూర్తి :—(ప్రవేశించి దామోదరునిజూచి) బౌరా దురాత్మా!

గీ. ఏమిరక్తూర నాదగుభామినివము

ప్రేమజూపన నిన్నిక విడువజాల

పట్టి జంకితు నెవరు నీ ప్రాణమింక

గాని నెండురో కాంచెద గలుపచిత్త.

సిగ్భీతిగా మదీయగృహంబున కరుదెంచి నా ప్రియాంగనతో
సంభాషించుచున్నావా? నా కులగౌరవములు వీక్షింపక నన్నవమా
నింప యత్నించితివా? దురాత్మా ! నీ ప్రాణముల గాపాడుకొనుము.

మీనా :—నాథా ! మీరు దామోదరుని అలానిందింపనద్దు

మూ :—సాశీ ! నీ నతనికి సహాయపడుదువా? నీ పల్కులు
జూడ నితనిని ప్రేమించినట్లున్నది.

మీనా :—బౌను. ప్రేమించిన నీ వేమిచేయగలవు నిశ్చయ
ముగా ప్రేమించితిని. ప్రేమింపబడుచు గాను.

మూ :—మీనాక్షీ ! తుదకు గొంతుకప్ప కత్తిబెట్టితివా?
ఇక నా ప్రాణమున్న నేమి సంతలో నశించిననేమి? ఇదిగో ! మీ
యరువురి ప్రాణములు దక్కించుకొనుడు

దా :—మీనాక్షీ ! ఇట్టి సమయమున నే నాలసింపరాదు.

(అని పిప్పలుతో కాల్చును.)

మూ :—(క్రింద పడిపోయి) అబ్బా ! దుర్మార్గుడా. నీవు నరక
కూపమున బడుదువుగాక. (అని ప్రాణముల విడచును.)

మీనా :—మనోహరా ! ఏమి నీ ధైర్యసాహసములు.

దామో :—కాంతా ! ఇంక మనమీ స్థలమున నుండరాదు. ఏప్రదేశమునకయిన వెళ్ళి మన సుఖమార్గమునకై ప్రయత్నించుము రమ్మ. ఇక కాలసించిన యపాయమగును. (అని నిష్క్రమించుచు)

—

2 వ రంగము

(బాంబాయి కాలేజీ విద్యార్థులు కొందరు ప్రవేశించుచు)

ప్రసాదరావు :—మిత్రులారా ! దుర్మార్గుడు దామోదరుడు యేదియో మూర్ఛిసింగునుంట దౌర్జన్య మొనర్చిపట్టు తెలియుచున్నది. అదిగాక పిష్టలు శబ్దముకూడ వినబడెను. అందు నేనుయూరాయపాయము జరిగినట్లు తోచుచున్నవి. రండు పోయి వృత్తాంతము కనుగొందము. (అందరు నిష్క్రమించుచు.)

(మూర్ఛిసింగు శనము పడియుండును. విద్యార్థులు వానింగొంచి)

ప్రసా :—బేరా ! దురాత్మా ! దామోదరా ! ఎంతకలుష చర్యనాచరించితివి. నకల సంపన్నగుణ సాభాగ్యవంతుడయిన మూర్ఛిసింగును సంహరించి, మీనాక్షిని గొంపోయితివా? దుర్మత్రి ఎంతటి సాహసమునకు బాల్పడితివి. మిత్రులారా ! ఇదంతయు దామోదరుని క్యూరత్వము. మూర్ఛిసింగును సంహరించు తన ప్రియాంగనను మీనాక్షిని గొంపోయెను. మన మీ సమయమున నాతని శిక్షించు మార్గము యోచింపవలయును. యోచించునంతి పనియేమున్నది. ఈశవమే యాపాపాత్మునిపాలిటి మృత్యువగును.

విద్యార్థి :—ప్రసాదరావుగారూ ! దామోదరు డెట్టి క్రూరత్వ భావుడయినను మరియొకనిమిత్తమై వెనుకాడవలసియున్నది. ఇయ్యది పరిపాలకు లెరుంగుదురేని దామోదరుని న్యాయపద్ధతిగా రక్షింపక మానరు. అదిగాక నాతడు కాలేజీవిద్యార్థియగుటచే కాలేజీ కంటటికి

నీయపనింద సంభవించును ఇయ్యది మన ప్రిన్సిపా తెలింగినేని మనకు
దగు ప్రాయశ్చిత్త మొనర్పగలడు. కావున దీనికి వలయు కర్తవ్యము
వలంపుడు.

మోహనరావు :—మిత్రులారా! మీరు జెప్పినది నిశ్చయము
మనమీ శవమును యన్య లెరుంగకుండునట్లు యెచ్చటనయిన మాపు
చేయినలెను. అప్పుడు మన మతిథన్యల మగుదుము మిత్రుని గానా
డుటేగాక మన యపనింద నెరవేరును. అదిదే నా మనోనిశ్చయము.

విద్యా :—మోహనరావుగారు చెప్పిన సదుపాయమునకు
మేమందర మంగీకరించుచున్నాము.

మోహ :—మిత్రులారా! అదిగో ఆమరుగున రహస్యముగా
నీశవము నుంచుదము తదుపరి వలయు ప్రయత్నములెల్ల జేయుదము.

(శవమును గొంపోవుదురు.)

(నెల్లూరునందు ఓయంతుడు, సుశీల లిరువురు)

జయం :—కాంతా! ఈసంసారమున జాలివహించు టతి
కష్టమైయున్నది.

సీ. సంసారమనుమహా సాగరంబునుదాట

వినులవనానవ శ్రీవిష్ణుసేవ

తాపత్రయాల్లీల దావాఘ్నికోర్వంగ

విష్ణుసేవామృత వృధగాదె

భవభయహరణంబు పరమాత్మునంసేవ

కలుషంబులనుబాపు కరుణసేవ

అరయపురాణంబు లభ్యసింపగనుండు

వీలయినదారి శ్రీవిష్ణుసేవ

గీ. సకలసౌఖ్యాంధమైన సంసారమందు

ధన్యతన్ గాంచనెంచెడి తపసులెచట.

కాలనిర్ణయ మొనరించి కాంచినారు
ముక్తిపదాభివ ధన్యతలో పువ్వుబోసి

ననితా ! మన మిట్లంతకాల మీమాయ సంసారమున తపింప
గలము విష్ణు సీవామృతమే ప్రాణానమయిన కల్పవృక్షము. అట్టి సంసే
వనమున ధన్యత నొందవలసిన దేకాని, తదితర మార్గములన్నియు,
నిష్ప్రయోజనములు. ధనమనియు, పుష్పిడనియు, బంధు వాత్సల్య
మనియు, ఇవన్నియు నిష్ప్రయోజనమైన వాంఛలు. సజీవులై ప్రాణ
మున్నంతకాల మవి పేరూనందములేకాని, మృత్యులయిన వెంటనే
యవి దూర భ్రాంతిలగును

గీ. ధనధనేతర పుష్పిల తలచుటెల్ల
మృత్యువెంటబడిన నవి మిగులుగాడి
ప్రాణములు గోలుపోవుచో దేవయందు
భజననల్పిన ధలమందు బడియగలరె

సుశీ :—నాథా! తను హిషోపదేశ మతి యంగీకృత
మయ్యెను. కావున మన మా సర్వేశ్వరుని ఏకచిత్తమున ధ్యానింప
వలయును. సర్వదా మన మిట్టి సంసార తాపత్రయపాశముచే నశింప
నేల ! మన యుద్యమ మిక కొనసాగింపవలయును.

పోస్తువ్యూక్ :—(ప్రవేశించి) వందనములు, ఇవిగో మీ
తెటగు (అని ఇచ్చిపోవును.)

జయం :—(అన్నిజాబుల జూచి) సుశీలా! బాంబాయినుండి
జాబు వచ్చెను కాని, అందులో ప్రసాదరావు సంతకమున్నది. ఆత
డెవరో మనకు తెలియదు.

సుశీ :—జాబును శ్రాంతముగా జనువుడు.

జయం :—(చదువును)

మహారాజుల శ్రీ జయంతి గాన సన్నిధికి—

బాంబాయి కా లేజీ విద్యార్థి ప్రసాదరా ననేక సమస్కార
ములుచేసి వ్రాయున దేమనగా :—

ఆర్యా !

తను కుమారుడు దామోదరుడు, విద్యపై ఇష్టము లేదని వైగా
తిరుగుచు, వదిలినములక్రిందట తెన్నీను పందెమునందు రెండువేల
రూప్యములు గోల్పోయెను. అటుతరువాత గాతడు లభ్యపరత హృద
యై కాలము గడుపుచు, మూర్తిసింగు భార్యయైన మినాక్షిని
ప్రేమించెను. అంతట నిన్నటిదినమున దామోదరుడు స్వయముగా
వారి మందిరమున ప్రవేశించి, మూర్తిసింగును పిష్టలుతోగాల్చి,
మినాక్షినిగూడ, ఏ ప్రదేశమునకో పారిపోయినాడు.

అందుగల శవము ప్రజల కగుపడకుండునట్లు మీ మొనర్చితిమి
ఇంతియే సంకతులు.

ఇట్లు.

దామోదరుని మిత్రుడు,

ప్రసాదరావు.

అకటా ! దామోదరు డెట్టి హీనస్థితికి సంధించెను. దామో
దరా ! భీతిచే బాంబాయి నుండి నివేచ్చటికి పారిపోయితివి ఎందుగల
వని మేము రానుందుము. జరిగిననృత్యంతాంతమైనాకు సుంతేని తెల్పక,
నీవెట్లాచరించుట ధర్మమా? లేకలేకగళిగిన కుమారుడవని, అల్లారు
ముద్దుగా పెంచి పెద్దగా జేసినందుకు ప్రతిఫల మొనర్చితివి నీ మాఖ
పద్మమును మేమెచ్చట గాంచనుందుము.

కుమారా ! నేటికి నీపైగలభ్రాంతిని నిడరాడజేసితివా? బాలు
డవై కార్యా కార్యము తెరుంగక నీవెట్టి యిడుమలకు బాల్పడితివో
తెలియకున్నదిగదా! కాంతా! ఈవిధమున దామోదరుని విషయమై
విచారింప ఫలమీ సన్మానవ్రతమయినను లేదు. ఏదియో కొలదిగా

లమున కాతడు నజీవుడై యుండ మనచెంతకు రాకమానడు. గతించిన దానికై చింతింప నిష్ప్రయోజనము అబలా! దుఃఖమాపుము.

(అని కన్నీరు చుకుచును.)

సుశీ :—నాథా !

గీ. కడుపునందలి ననమాన కాలమెల్ల
మోసి కనిపెంచినట్టి నా ముద్దుసుతుడు
కష్టముల గాంచకుండనే గాంచగలనె
నాథ నా ప్రాణనాథ నా ప్రాణమిడును.

ఇట్టి కగ్గకఠోరమయిన వార్త నా హృదయమును దహించుచు న్నది. నా ముద్దుకుమారుడు దామోదరుడి లోకనిదను సంతసించినా హా కుమారా! దుర్భరమ నీపైభ్రాంతి విడజాలను. (అని మూర్ఛిల్లుచు)

జయం :—సుశీలా ! ధైర్య మవలంబింపుము గడచినదానికై పశ్చాత్తాపింప బాడిగాదు. (అని లేచనెత్తి) సతీ ! ఇక మనకీ సంసార భ్రాంతివలదు. సర్వలోకైక రక్షకుడగు యా సర్వేశ్వరుడే మనకు ముక్తిమార్గ మొసంగగలడు. కావున నట్టి దివ్యపదము భజించు లే సకలపాప నిర్మూలనంబగును.

సుశీ :—నాథా ! నిశ్చయము నిర్జరారణ్యప్రదేశమునకరిగి దైవభక్తిచే గలము గడుపుదము. అందలిగల కందమూలఫలాదులే మన నిత్యభుక్తములు.

జయం :—బాలా ! నేనట్లంగీకరింపవలసిన దేగాని నీ విషయమైన నాకు దుఃఖ మొదవుచున్నది. ఏమంటివా ?

సీ. హంసతూలికతల్పమందు బరుండెడు నీవు

బండరానేలల బరుండగలవె

యతివలతోగూడి నాటలాడెడినీవు
 గ్రూరమృగంబులచేత నుండగలవె
 వీణానువాద్యములు వినుచుండినీవు
 పక్షినాలాపము ల్బడయగలవె
 భక్ష్యభోజ్యంబుల బగగజెందెడునీవు
 కందమూల ఫలంబు నొందగలవె

గీ. సకలసౌభాగ్యమైన యీ సౌధమునను
 హాయిజెందెడ నీ వెట్లు నడవలందు
 కాలయాపనజేతువో కాంతనీవు
 క్రూరసత్వంబులనుగాంచ గూలుచీవు

సుశీ :—నాథా ! ఎంతపొరబడితిరి. సర్వదా యీ సౌఖ్యాతి
 శయములు స్థిరముగా చుండునా ? అవి యస్థిరములని నీతికోవిదులు
 చెప్పలేదా ? తమ దివ్యచరణామృతసంసేవన నాకు లభించియుండ,
 మరి నాకస్యసౌఖ్యమేటికి. ఆ పరింధాముడే సర్వదా నాకు దోడ్పడి
 గలడు. రమ్మ దైవప్రార్థనకై గానములకు నిష్క్రమింతము.
 (అని పోవుదురు.)

కి వ ర ం గ ము.

[దామోదరుడు, మీనాక్షిగూడి కర్నూలువచ్చి]

మీనా :—ప్రియమనోహరా ! ఇయ్యది మనకు క్రొత్తస్థలము
 ఇంగలిగల సమాచారముల మన మెగుండుము. కావున మన మెచ్చటి
 కయినబోయి యొకగది తీసుకొని యందు వసంతము.

దా :—అబలా ! క్రొత్తస్థలమున నెందుకు. ఎచ్చటనయినా
 నన్ను ధిక్కరించువారుగలరా ?

మీనా :—(ప్రకటన) ఓహో ! నిన్నటిరాత్రి సేవించిన బాం దికై పింకను తగ్గకున్నట్లున్నది ప్రభావముల చాలా పేలుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) నాథా ! కొంచెము ప్రశాంతముగ మాటాడుమి. ఎచ్చటినైన గది జూచుటయే నా ముఖ్యాభిప్రాయము.

దా :—మీనా ! ఇందలి నా కొక స్నేహితుడు దుర్గారావను వాడుగలడు. అందు మన మరుగుదుమేని సకలసౌఖ్యములు జేకూరును రమ్మ పోవుదము. (అని పోవుచుండును)

దుర్గా :—(వచ్చు సూర్యమున వారలజూచి) ఆర్యా ! దామోదరా ! వందనములు ఎన్నిదినములకిచ్చట ప్రవేశించితిరి. అందరు క్షేమమేగదా.

దా :—మిత్రీమా ! దైవకరుణారసమున అందరయూ క్షేమముగానున్నాము.

దు :—ఆర్యా ! ఏ రెవరు ?

దా :—ఈమె నా భార్య మీరాక్షి.

దు :—అట్లయిన మీ రిచ్చకెన్నిదినములుందురు.

దా :—మా తలపు ఫలించువంతవర కుండవలయును.

దు :—అట్లయిన రండు పోవుదము (అని కొంతదూరము బోయి) అదియే నా మందిరము అందలి కుడివైపునగల గదిని నీ వాక్రమింపుము.

దా :—మంచిది (అని పోవుదురు.)

[దామోదరుని గృహమునందు]

దా :—ఆహా ! సంతోషమున్న నిట్లుండవలయు సర్వదా సౌఖ్యాతిశయములు నా పాలిటి ధనమేగాని యుక్తుల కవి చేకూరునా?

నీ. సూర్యోదయంబున సోదాలమిక్సెర్

బ్రాందీలజేకొను పరమసుఖము

ప్రాద్దుబారెడులేన భోజనతాంబూల
 పరిమేశవాసనలో బడయుసుఖము
 మధ్యాహ్నమగునేని మమతతోనీరాని
 పాయనంబులజెందు పరమసుఖము
 ప్రొద్దుగుంకకమున్నే పూబోలులనుగూడి
 వేడుకలరదారి బోవుసుఖము

గీ. రాత్రి లెక్కింప పడతుల పక్కజేరి
 నరసములు గూర్చునట్టియా విరహసుఖము
 భళిరా భారతదేశపు ప్రజలక్లిప్తి
 సౌఖ్యమిన్నదే భువికష్ట చయముగాక.

(మీనాక్షి ప్రవేశించి) మీనాక్షి! వచ్చితివా? మీజాపైనుండు
 బ్రాంది సిగరెట్టుప్యాకెటు తెమ్ము,

మీనా :—నాథా! అనవరత మిట్టి దురభ్యాసమున ప్రయో
 జన మేమయినగలదా? మత్తు ప్రాణముల హరించునుగదా?

దా :—ఓహో! నా పలుకులకు ప్రత్యుత్తర మొసంగుచు
 న్నావా? మంచిది.

మీనా :—నాథా! పొరబడితిరి. మీ వేదవాక్యముల దిర
 స్మరింతువా? కోపములేక శ్రాంతమున గొనుడు.

(అని బ్రాందిని, సిగరెట్టును తెచ్చియుచ్చును.)

దా :—(బ్రాందిని సేవించి) మీనాక్షి! దీని శక్తిప్రభావ
 ములు మూఢాత్మా! నీ వేమెగుంగుదువు.

గీ. మూఢ యజ్ఞానమనుష్యులీ పుడమిదీని
 శక్తితేజోపకారవి సౌఖ్యములను
 కాంచగలరొకో వాదనలో గ్రంథమునను
 పరగచింతింప ధరయందు నరయగలదె.

కాంతా! దీని శేవించు కతన నేనెట్టి సాహసకార్యము లాస
రించితి నో న్మరించితివా? ఇటు వినుము.

సీ. కోపి నైయలనాడు కోపించినాడను

ప్రియగృహంబుల నది రి త్తయగు నె

నన్ను హింసింపగ నున్నట్టి పాంథుల

కరవాలమున జంప కల్గయగు నె

యెదురించి కయ్యంబు హెచ్చింపగబూను

శౌర్యులజంప నసత్యమగు నె

మోహంధకారియా మూర్తిసింగును జీల్చి

బ్రోచుట నిష్కల పొల్లుయగు నె

గీ. శౌర్యమర్భర కామాంచ శత్రుపతికి

హస్తసింహంబు బోలునా యాయుధంబు

బరగస్థాపింప యన్యులు బ్రతుకగలరె

లలనరోయి వినునత్య పలుకుగాడె.

మీనా:—(స్వగతము) ఓహో ఇతడు మత్తుచే మతి తెలియ
కున్నాడు. ఇతనితో మితిమీరి సంభాషించుటపాడిగాదు. అదిగో
దుర్గారావు ప్రవేశించుచున్నాడు.

దామో:—(దుర్గారావు ప్రవేశింప) మిత్రమా! రమ్మ
కూర్చుండుము. ఏదియో కార్యార్థమై వచ్చినట్లున్నదే

దుర్గా:—ఆర్యా! ఇదిగో ఈచిత్రపటమును వీక్షింపుము.

దామో:—మిత్రమా! ఈచాయాపట మెవ్వరిది, దివ్యకళ
లచే ప్రకాశించి యన్యహృదయముల నాకర్షించుచున్నది.

దుర్గా:—ఆర్యా! ఆలకింపుము.

సీ. సకలసౌందర్య విస్తార బాసంతమా

బళ్ళారి దేశపు నీ విల యిదియు

సర్వవిద్యా విశేషంబులఁ గదియించు

జగతి విఖ్యాతిహా సారసాక్షి

నిండువెన్నెలరేయి నిరసించు నెమ్మోము

గలనదునాళాలి కాంక్షమిదియు

వినయసౌరభ్యంబు పెచ్చుగంచెడి వాతి

లలిత మేలాదీగ చెలియమదియు

గీ. వేశ్యకులమున జనంబు పుష్కలలోన

నొందియుండుటెకాని యనందియమున

దీని భావింతు మనుజులు మాసనమున

నొక కులసతిమ శియించు నిక్కముగాదె

ఈమోహనాంగి బళ్ళారిపురవాసి, లలితయనుచది, ఇయ్యది వేశ్యకులమున జన్మించినను, గుణప్రభావము లతికొనియాడ నగినది. తన యిష్టానుకూలమున వరునివరింప చాయాపటములంపెను.

దామో :—అట్లయిన నీవేమిచేయ నిశ్చయించితివి ?

దుర్గా :—వివాహమాడ నిశ్చయించితిని

దామో :—వానికామె సమ్మతించెనా !

దుర్గా :—అందుకు సమ్మతించినారు ఇదిగో యీ లతాంగి జననీజనకులజాబు (అని చూపించును)

దామో :—(చూచి) అట్లయిన ముహూర్తము రేపేనా ?

దుర్గా :—అవును మీరుకూడ వివాహమునకు రావలయును.

దామో :—మంచిది. అందు వివాహకార్యములందు కడు జాగరూకుడవై యుండుము సుమా ?

దుర్గా :—ఆర్యా ! యికపోయివత్తును.

దామో :—మంచిది (అని దుర్గారావు నిష్క్రమించును.)
 బౌరా ఏమి యాకాంతామణి! యావ్వనరూప విలాసములు దివ్యకళ
 లచే నుప్పొంగు యాచిత్రపటమునలె పద్మము నేనెందుగాఁతును.
 దుర్గారావుకా వన్నెలాడి లభించునా! తుదకది ప్రేమించురా?
 అదంతయు కల్లకాకమానదు. ఏదియెట్లయినను నేనా కాంతా శిరో
 మణి ఆ లలితను కళ్యాణమాడియే తీరవలెను. ఇదియే నామనో నిశ్చ
 యము. అట్టి సౌభాగ్యము లభింపకండునేని, నా యీ జన్మమికేల?
 నాసాహస మీకేల?

మీరా :—మనోహరా! చాయాపటమనుగన్నంతనే మీరే
 దియో యోచించు చున్నట్లున్నదే!

దామో :—అవును యోచించుకొనుచుంటిని

మీనా :—ఏమది...?

దామో :—వివాహమాడవలెవని—

మీనా :—ఏమి? నిశ్చయమేనా?

దా :—త్రికరణశుద్ధిగా నమ్ముము.

మీనా :—అట్లయివ నాగతి సీనస్థితియేరా?

దా :—అదియేమొ నాకు తెలియదు.

మీనా :—నాథా! ఏమియో మీరిట్లడుగుచున్నారు, హాస్య
 మలక జెప్పుచున్నారా?

దా :—నాజన్మమే కడుహాస్యమైయుండ నిన్ను హాస్యమాడు
 దునా? ఇకనాపై భ్రాంతివదలుము.

మీనా :—మనోహరా! ఎల మీరిట్లడుగుచున్నారు మీపై
 భ్రాంతి విడచి యితరులపై బెట్టుదునా?

దా :—మీనాక్షీ! ఆ అధికప్రసంగము నిష్ప్రయోజనము.
 ఇక నాకు నీ ప్రేమవలదు.

మీ :—అఁ! ఇది నిజమా ? దురాత్మా ! ఎంత క్రూరత్వము నకు సిద్ధపడితివి ?

గీ వెండ్లియాడినభర్తను పిష్టలెత్తి

కాల్చినాడవు దాన నే కనికరింప

ప్రియుడవంచును యురిత్రాడు బెట్టినావు

మాన్యజన్మంబు స్థిరమందు మమతగలదె

పాపాణహృదయా ! నమ్మించి గొంతుపై కత్తినిడుట నీకు ధర్మమా ?

దా :—పాపినీ ! నీమాయాపల్కులచే నాకేమి ప్రయోజనము ఇకను నాలసింతువేని మనీషులంపు నిష్ప్రయోజనమగును. ఇదిగో పోవుచున్నాను.

మీనా :—బౌరా ! కలుహంధా ! సుంతేని కనికరములేక పోవుచున్నావా ? ఏదుష్కార్యమునకు హాసించిన సర్వేశ్వరుడు నిన్ను విక్షింపకుండురా ? ఓనర్వభూతిములారా ! సూర్యచంద్రులారా ! ధర్మ చేతలారా ! మీకైనా దామోదరుని హృదయమును జక్కజేసి నన్ను సంతోష జరుపలేరా ? ఇట్టి అన్యప్రదేశమున నేనెట్లు జరింప గలను ఎట్లు సుఖంపగలను దైవమా ! ఇట్టి దుష్సహములు భరింపజాల వనాంతరమున ఏకపక్షి చందంబున నేనెట్లు జీవింతును. ఎట్లు ప్రాణముల భరింతును. సర్వేశ్వరా ! ఇదియే నాభక్తిపూరితమైన నమస్కారములు. నేనిక ప్రాణములు వదలుచుంటిని. ఓ భారతదేశీయ సోదరీమణులారా ! కలియుగవంచకుల వీక్షించితిరిగదా ? ఇట్టి నాయీ పరితాపము హెచ్చియుండుటచే రాప్రాణములు దొలంగున్నాను. నాయీ ఆత్మహత్యకై ఈదీనురాలిని దూషింపకుడు, ఇదియే నాయీ సోదరీమణులకు వందనములు.

(అని చెంతనున్న తా)డును తీసుకొని మెడలో వేసి)

గీ. అరయమాంగల్యమునుగట్టి యాదరించి
 నిండుప్రేముడి నన్ను మన్నించునట్టి
 ప్రయతమా నీకు మృత్యువై వెలసితయ్య
 నీవుబోయినచందాన నేనువత్తు
 నిదె నమస్కారపూజ్యము లిత్తుగొనుము.

(అని ధ్యానించి పురకప్రయత్నించేసరికి కాసికుడను యోగిం
 ద్రుడచ్చటి కరుడెంచి అమ్మా ఆగుమని చెయ్యిపట్టుకొనును).

కాసి :—(ప్రకాశముగా) అమ్మా ! ఆగుము నీ వెట్లీసాహసము
 నకు సిగ్గుపడితిని. ఆత్మహత్య ఎట్టిపాపపూరితమైనదో స్మరించితివా ?

మీరా :—ఋ నితిలకమా ! మాయాప్రపంచమునకు నంద
 కుల యోచించి యీ జన్మమెందులకని విరక్తికలుగుచున్నది.

కా :—అమ్మా ! నీవీ నమయమున ఆత్మహత్యకే సిద్ధపడ
 కుము. సకలరక్షకుడైన యీశ్వరుడే నిన్ను గాపాడును. కావున యీ
 నైరాగ్యములవీడి భక్తవత్సలుని ప్రార్థించి భవ్యతనొందుము రమ్మ
 మా నిలయమున కరుగుదము. భక్తులతో కాలయాపన మొనర్చుము.

మీరా :—(తాడును తీసివేసి) ఆర్యచంద్రమా ! తమ హితోప
 దేశమున భవ్యరాలనైతిని. మాయాప్రపంచకలలు దుఃఖమునకు కార
 ణము. అసామాన్యుల హరించెడిది ప్రేమయేకాని వేరొండులేదు. నా
 దుస్థితి కారణము నా గర్వమేకాని మరెవ్వరుచకారు.

కా :— అమ్మా ! కడచినదానికై చింతింపఁఫలమున్నదా ?
 మానవు డేకాలమున కేదుస్థితికి బాల్చుడుననో యెవ్వరెరుంగుదురు.
 లోకరక్షకుని దివ్యచరణామృతమే ప్రధానమైయుండును. తల్లీ ! యిక
 నాలసించిన ప్రయోజన మేమి? రమ్మమదీయనిలయమునకు కరుగుదము.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

రౌడీ

చతుర్థాంకము.

ప్రథమరంగము.

(బళ్ళారిచందు లలిత జననీజనకులు)

సుగం :—బౌరా! కాలచిత్రము అననతరమిట్టి సంసారమున
దుఃఖమనుభవింపవలసినదేకాని, సుఖమేషన్మాత్రమైరా చేకూరదు
కదా? మాధవా!

సీ. హంసధ్వనీలోల యవతారములమెండు

దాల్చి భూయశమున దనరినావు

కేదారివాసమీ కృపాదర భక్తావి

లిధతిపైబొర్లాడ వెలసెసుఖము

సారస్వతీగంగ సంతతో ఇతులొంద

మీదు కరుణండ మెలగగాదె

కళ్యాణగ్రాత మీ కారుణ్యరసమున

జగతికి విఖ్యాతమై మిగులదనరె

గీ. మోహనాకార మీదగు సాహసమున

దనుజవీరుల పొంకంబు యణగెగాదె

కన్నడికునేయ వేలనో కమలనాభ

నిండుదయతోడ గావవే నిర్మలాత్మ.

రక్ష కా ! ప్రేమానందమునగన్న నా యీ సుకుమారి కళ్యాణమునకై ప్రియత్నింతమన్న నా కేమియు స్మరింఁకున్నది. నా హితోపదేశముల కామె సమ్మతించుటలేదు. తల్లి యొంతవినయవిధేయతచే ప్రార్థించినను జెవిబెట్టుకున్నది. ఆమె హృదయమునగల మర్మమైనను విన్నవింపకున్నది. (అని భార్యతో) కాంతా ! కుమార్తెయైన లలిత కన్న బోధించినను ఫలములేకున్నది. కనులార కళ్యాణోత్సవముగాంచ నభిలషించు మనకు సర్వేశ్వరుడట్టి తగుణము లభింపజేయకున్నాడు.

గీ. వః యు సద్భోదలన్నియు న్యర్థమయ్యె

నీరజాక్షుని సంసేవ నీటగలసె

వరయ పెండిలియుత్సవం బరయలేక

దిక్కులేనట్లు బడితిగనా దిక్కుదాదె.

అబలా నీవైనా బాలికా తగినహితోపదేశముచేరి నాకు సం తోష మొసగ లేవా ?

పుష్ప :— మనోహరా ! ఎన్నివిధములని ప్రయత్నింతును. ఎంతముద్దాడి చెప్పినను వినకున్నది. తా కేదియో మాంప్రయత్నము నందున్నట్లు జెలియుచున్నది నిన్న నుజమువిశ్వయించిన దుర్గారావుకు కబురుజేరితిమిగదా ? అతడీ వేళపనికి గృహంబున బ్రవేశించును. ఏమైననూ ఈనాడే కళ్యాణము నెరవేరబ్రయత్నింపవలయు బాలబాలికలు జననీజనకుం యధీనముందురుగదా ! దానికై చింతమేల ?

సుగం :— అటులయిన వివాహ మిగాడే విశ్వయంతము. వలదని చెప్పినంతమాత్రమిన వినకూడదు. దుర్గారావు తిప్పక రాకమానడు. నేనుపోయి బ్రాహ్మణోత్సవములను తీసుకొనివత్తును.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

లలిత :— అమ్మా ! నా పాలిటి యమమాతలై మీరు కలుషవాక్యము లుపదేశించుచున్నారు నా కా దుర్గారావుపై యిష్టములేదు నే నతనిని వివాహమాడను. ఇదియే నా నిశ్చయము.

పుష్ప :—అట్లునై న నింకెనరిని అంగీకరింతువు.

లలి :—ఇదిగో యీ చిత్రపటము వీక్షింపుము. ఇట్టి మదన స్వరూపుని దామోదరునే ప్రేమించితిని. ఇతడే నాకు భర్త. నన్ను సౌఖ్యానందమున దరింపజేయు నా భాగ్యదేవత యితడే.

పుష్ప :—అతని స్థితిగతులెరుంగకుండా మే మతని నెట్లంగీకరింతుము. ఈ వృత్తాంతము మీ తండ్రి కెరిగింపుము. అతడేయభిప్రాయ మొసంగునో దాని నంగీకరింపుము. అదియే నాకు సమ్మతము.

లలి :—అమ్మా ! ఒకరి యభిమతముల నే నంగీకరించుటెందులకు ? నా సుఖమునకై నేను ప్రయత్నింపవలసినదేగాని యన్యహితో పదేశమెందులకు మీ పక్షకులు నాకు సమ్మతించుట లేదు.

పుష్ప :—అవును కాలవై పరీత్యమునుబట్టి వివాహ కాలమునకు మా హితోపదేశములు నిష్ప్రయోజనములు.

గీ తల్లిదండ్రుల సత్కీర్తి దలపకుండ
నార్యవేదోక్తములను నీ నరయండ
సృహజవాంఛయు నిష్ప్రయోజనముగాదె
కాలవిపరీతముల నీవు గంచలేదె.

నీ యిష్టానుసారమున జరించి వివాహమాడిన, కష్టమేకాని సుఖము లభింపదు.

లలి :—అమ్మా ! చాలా పొరబడితివి.

గీ. మద్రదేశనాయకుని కుమార్తె సత్య
వంతుపై భ్రాంతిగల్గి వివాహమాడి
యమునిచే దివ్యనరములనంది దివికేగి
పతినిరక్షించి సౌఖ్యంబు బడయలేదె.

కావున ప్రేమించి వివాహమాడిన సర్వశాఖ్యములు చేకూరకుండువా?

(సుగంధుడు బ్రాహ్మణోత్తములను జేకొని ప్రవేశించును)

సుగం :—కాంతా ! పుష్పచరీ ! కళ్యాణముపకు ఫలము పరికరములు చక్కజేయుము.

పుష్ప :—అట్లాపర్చిన ప్రయోజనమున్నదా ?

సుగం :—ఎందుకు ?

పుష్ప :—అమ్మాయికి దుర్గారావుపై యిష్టము లేదట

సుగం :—మరెవ్వరినైన ప్రేమించినదా ?

పుష్ప :—ఇదిగో ఈభోటోను చూడుడు.

గీ. ఘనత కర్నూలుదేశపు మనుజుడంట

ముద్దులాలికెడి మోము సంపూర్ణశంట

గుణగణ ప్రభాసనందలు గలవంట

సరయ దామోదరంబని బరగువంట.

అట్టి ఈపురుషవర్ణుని కళ్యాణమాడ నిశ్చయించినది. ఆమె మనస్సుకు దుర్గారావును గురించి బోధించినను ఫలము లేకున్నది.

లలి :—జనకా ! యిష్టము లేని పెండ్లికి నన్నంగీకరింపు మందువా? ఇది నీకు ధర్మమా !

సు :—ధర్మమో, యధర్మమో, యాచల యోచింతము. దుర్గారావునే వివాహమాడవలెను.

లలి :—ఆమనుజుడముని నేనంగీకరింపను.

సు :—ఇదినిజమా ?

లలి :—త్రికరణశుద్ధిగాగా నమ్ముము.

సు :—ఓ నే ! తలిదండ్రులకు సీమోసంగుభక్తి ఇదియేనా ?

నాప్రయత్నమెట్లు విఘ్నమగునో చూచెదను. అదిగో దుర్గారావు గారు ప్రవేశించుచున్నారు.

లలి :—జనకా—

గీ. కలుక్షమతముల బోధింప ఫలములేదు
భ్రాంతి లేనట్టి పెంజిలి ఫలము లేదు
వారుచిత్తురు పోదురు మీరటన్న
ఫలము లేదయ్య పాపంబు గనుగునందు

చుర్గా :—(ప్రవేశించి) మామగానికి నమస్కారములు

సు :—అయ్యా! కళ్యాణసిద్ధిరస్తు. మేము వినాహమునకై పలయు ప్రయత్నము లొనర్చితిమి ఇది మంచి ముహూర్తమని యూహ్యలు విశ్వయించినారు.

దు :—కర్మా! మంచిది. తమకరుణామృతమున కడుభన్య డను. యీలలితను నేకకళ్యాణనూడ నాభాగ్యులత దిన ప్రకాశ మందుట నిస్సందేహము.

గీ. అరయ సముద్రాలు ఏకమై పొరలుగాక
కోనులంబైన గగనంబు గ్రుంకుగాక
తల్లిదండ్రులు నృశ్యౌవుల దాల్చుగాక
నిన్ను జేపట్టుటనుమాట సున్నగాడె.

సు :—భూసురులారా ఏమి చూచెదరు. మంత్రపారాయణములు గావింపుడు.

(అనిలలితనుపట్టి కీటలపైకూర్చినబెట్టి పట్టుకొనును.)

లలి :—జననీజనకులారా! ఈసుకుమారిని, లలితను, సీత్రేమంపు రక్షధారను, కిరాతును వప్పగించుచున్నారా? పాపాణహృదయ మైన మీహృదయమునుంతునైన జాలిగలగకున్నదే! అహోరాత్రములు

ప్రాణుల మాయోపాయమునబట్టి ఖండించి, జీవించు నోయలకైనా దా ట్టిణ్యము వానిని సంహరించువేళ గల్గునేకాని, మిక్కిలిదాట్టిణ్యము కుమార్తెపై లేదుగదా! మిమ్ము నేను తెలివిందుఁ నెందుకు, కూమార్తెకు మిక్కిలి నగారవముకూప ప్రియత్నించుచుండ, యూనిర్బాగుల రా లికి ప్రాణంబులపైనా శయెందుకు? మనోవిర క్తియైన కళ్యాణమెందుకు? కుమార్తెయని కానంతైనా ప్రేమజూపని మీదన్మమిక కల్పనా మీధనధనేతరములెల్ల మిమ్ము దహింపకమానునా? ఓ పాదులారా! నకలదుర్జన శిక్షావిచక్షణ దక్షులారా! మతప్రాణినియులారా! ఇట్టి యనమ్మతమైన వివాహమునెరవేర్చు మీకుధర్మమా? ఈసుకుమారిని కిరాతున కప్పించు మీకు శ్రేయస్కరమా? అల్పులైన ననీయ జననీజనకులు దురాభిప్రాయముల గొనసాగింప మీకు బాధియా? ఇట్టియనుచితకార్య ములంబింప మన భారతమాతకు నిష్కళంకమే కదా! ఓ ముష్టిదిక్పాలకులారా! ననీయ ప్రాణేశ్వరుని మీదైన మీ దుష్కర్మమునకు దోడ్కొనిరారా ఓ సూర్యచంద్రాదులారా! న్యాయా న్యాయముల పరిశీలించి మీదైనానాకు సహాయమొనర్పరా? ఓ కృష్ణా! దుష్టవంశదహారా! ఆపత్కాలమున నన్ను గాపాడవా! వీరలు నాపాలి యచుమాతలై బాధించుచండ మారకవీక్షింప మీకు ధర్మమా? న్యాయా న్యాయము లనలంబించి శిక్షింప మీకు సామర్థ్యములేదా? ము దెన్నియో ప్రాణులరక్షించితివని యావ్యోత్రములు జెప్పుచుండ వాటిని నమ్ముట కాధారమేమైనగలదా? అకటా! ఎంతప్రార్థించినను సుంతైన సహాయము లభింపదాయెగదా? మితి మీరిన యరపుచే నాకంఠము గద్దదస్వరము చందమాయెనే! హాదామోదరా! మదీయ ప్రాణినియా! ఇట్టి యాపత్కాలమున నన్ను రక్షింపరావా? సేయధరా మృతమును గ్రోలనివ్వవా, ఇక నీప్రియాంగనకు ప్రాణములు పోయినపిమ్మట ఏవేమి సుఖంపగలవు? నీవు నన్ను వివాహమాజెదనని తెలియజేసి, తుదకు మోసగించుట

మీకు ధర్మమా! అయినను కానిమ్ము. సర్వేశ్వరుడగు కృష్ణభగవానుడు ఈదీనుగాలికి దోడ్పడకుండుగా? (అని దుఃఖించును)

పౌరు :—అమ్మాయి! ఊరక కాలయాపన మెందుకు. నీ తెలివంసుగిల కోర్కె నెరవేర్చుము.

లలి :—అయ్యలారా! ఇట్టి యజ్ఞానుని నివాహమాడుటకు నేను సమ్మతింపను విద్యదేవదా సర్వకార్యమలకు భూషణము.

పౌ :—అట్లులయిన పెద్దలమాట దిరస్కరింతువా?

లలి :—పెద్దల నెవరు? ఏండు మీరినంతనే పెద్దలగుదురా! సుజ్ఞానమున బ్రవర్తించు సత్కార్యము లాచరించువారలే పెద్దలని కొనియాడబడుదురేకాని, దుష్కర్మములాచరించువారు పెద్దలగుదురా? (అమ్మాయి పరితపించెదరు? నాకీ నివాహము నలగు.

పౌ :—పౌనే మర్మతీ! బ్రాహ్మణోత్తములను చూడించి ఖివా? (అని దుగ్ధారావుతో) అయ్యా నీవుపీటపైగుచ్చుండుము. (అని బ్రాహ్మణోత్తములతో) అయ్యలారా! ఇకమీ కార్యముల నెరవేర్చును అని ఆమెను పీటపైకూర్చుండ బెట్టును.)

(తెరలో)

గీ. ఆగుడాగుడు, మీకార్యమానలదోసి,
యాత్మరక్షణ మార్గంబు లరయుడయ్య
పెండ్లివేదిక శవముల పెంటగాగ
జరుగుకాలంబు నచ్చెనో సఖికులార.

ఓహో! బ్రాహ్మణాధములారా! ఇట్టి యన్యాయ కార్యము నెరవేర్చ మీకుధర్మమగునా? అనుచిత కార్యమున ప్రవేశింప బుద్ధి మంతుల నన్విదానమగునా? అబలను నిస్సహాయుని, కూరిత్యమున బంధించి యిష్టములేని కళ్యాణమొనర్ప నేయస్కరమా? తెలివండు

లావంకనేనిలచి కుమార్తె మనోభీష్టము తెలుగక కండ్లగట్టి నూతిని బడద్రోయ ధర్మమా? ధర్మమన నెందులకు మీ యీదురు ధైర్యము లకు మదీయపౌరుషమే ప్రధానమైయుండును. కావున మీ ప్రాణముల గాపాడుకొనుడు.

లలి :—(స్వ) ధన్యరాలను నన్ను ప్రేమించి సుఖంపడే మనున్న నా ధనరాసి దామోదరుడిట ప్రవేశించుచున్నాడు. తన వీర్యప్రతాప మిందు వెదజల్లి మదీయజనవీజనకులకు ప్రాయశ్చిత్త మొనర్చు బడు. ము చున్నాడు. భాగ్యము నిర్భీతిని ధరించితిని.

సు :—(స్వ) అక్కా! వివాహము జయప్రదముగా కొనసాగ కుండేనే, ఎవడో దురాత్ముడు ప్రాణముల గాపాడుకొమ్మని ప్రేలుచు ప్రవేశించు చున్నట్లుగపడుచున్నది. ఇది మోచింప యుగల్గినపనియే డెలియుచున్నది దీనికి పలయుప్రయత్న మొనర్తుమన్న కాలుసేతి లాడి కున్నవి. (ప్ర) పౌరులారా! మదీయ ప్రాణరక్షకులారా! మీరీ యాప త్కాలమున నాకు సహాయ మొనర్పుడు. ఎవడో వ్యర్థపలాపి ప్రాణ ముల గాపాడుకొమ్మని ప్రేలుచున్నాడు. మదీయధైర్యసాహసములు నలునెంకల ప్రాణాపేక్షకై పరుగిడుచున్నవి. శరణాగతుండనైన నాకు ప్రాణభిక్షి యొనంగుడు.

బ్రాహ్మ :—పప్పడప్పలాలకొచ్చి నిప్పుమింగినట్లు మా కెం దులకీగొడవ బ్రాహ్మణులు పిరికివారని మీకు తెలియదా? కయ్య మనిన మాకు సమ్మతింపదు.

పుష్ప :—నాథా! నాకు తల్లరగల్గుచున్నది ఆ క్రూరాత్ము డాడిన దుర్భాషలకు నా ప్రాణములు బోవునట్లున్నవి.

గీ. నాథ నా ప్రాణనాథ యిన్నాశ్శమండి
సుఖతరంబుగ ప్రేమించి వోద్యమంద

జేసినారము పెక్కగు చేప్తులై
ప్రాణమే మతి గపాడ ఫలముగలదు.

సు :—మనోహరీ ! ఎందుకు బేలకై భయపడుచుంటివి. బ్రహ్మ
లలాటమున లిఖించిన వ్రాతకు వేరొందుగలదా ?

గీ. ఎందరో రాజులట మృతినొందినారు
ప్రాణత్యుబ్బుపై భ్రాంతి బరువబడదు
గండమింతేని తొలగునే కనులశాఢీ
కాలమేరీతి గలుగో కాంచగలమే.

కావున మన ప్రయత్నమిప్పుడే కొనసాగించి ధన్యతగాంచల
యును. ఓ పాదులారా ! మీ యీ కార్యముల కొనసాగించి కళ్యాణో
త్సవము సిద్ధితిగా నెరవేర్చుడు. ఈ దుర్మార్గురాజు లలితయే యంత
టికి గారణము ఇక వదలకుడు.

పౌర :—అమ్మా ! కార్యము జయప్రవముగా నెరవేర్చి మీ
జననీజనకులకు వాసిబెట్టుము.

దా :—(ప్రవేశించి) ఏమి జననీజనకులకు వాసిబెట్టుమనియా
(అని నవ్వి) మంచిది. వాసిబెట్టుటనుమాటకల్ల జననీజనకులచాలిటి
హృత్పై యీమె జన్మించినది. మీరికప్రాణములపై నాశనదలుడు.

దుర్గా :—దామోదరా ! నీ విట్టిదోహమునకు బాల్పడితివా?
ఇది నీకు ధర్మమా ?

దా :—ధర్మమో, యధర్మమో నా ప్రయత్న మికమానను.

సు :—దురాత్మా ! నా మంట్రబ్రవేశింప నీ కేమిహక్కుగలదు
నా కుమార్తెవిషయమున నీ కింతపట్టుదలయేల. కావున నా యింట
నుండి వెడలిపోమ్ము.

దా :—దుర్గతీ ! ఏమను మాపించితివి. ఇక మితిమీరివేలిన
ప్రాణమి లికడిక్కువు ఇదిగో మదీయశౌర్యరాసిని పట్టుటకు సిద్ధులు
వీక్షింపుము. (అని సిద్ధులు చూపును).

లలితా ఏ వావలయు భయమందపని లేదు. నిర్భీతివహించి అదిగో కారునందు కూర్చుండుము. ఏ రెవ్వకాటంక మొనర్తురో వీక్షింతును. ఇక నాలసింపకుము.

లలి :—మనోహరా ! ధన్యురాలను. తను ముష్టానుకూలమున కారునందు బ్రవేశింతును, (అని పోయి కారునందు కూర్చుండును)

సు :—మర్మతీ ! ఎందుపోగలవు యీ తుచ్చుడు చెప్పించితే ధైర్యముగలైనా, మీ శౌర్యసాహసముల వీక్షించెదము.

(అని వెంటడింపోబోవుదురు.)

దా :—తుచ్చులారా ! సౌచ్చుగమాటలాడి ముచ్చనచ్చిన స్థాచరింప మీ ప్రాణములికి దక్కవు. ఇదిగో మీ ప్రాణములు గానాడుకొనుడు. (అని పిట్టలు పై కెత్తును.)

అందరు :—హా దైవమా ! రక్షింపుము. రక్షింపుము,
(దామోదరుడు కారునందు బ్రవేశించి నిర్భీతిగా నెవలిపోవును.)

పుష్ప :—దుర్మతీ ! జననీజనకలయెడ నిర్దయవహించి కిరాతునివెంట బోవుచున్నావా ?

సీ. నవమానకాలంబు యువిదరో మశ్శుడ
రాన ఛరింపంగ ప్రతిఫలంబు
పుట్టినంతన సతియుత్సాహ మిలితహా
పరగ ప్రేమిగంగ ప్రతిఫలంబు
విద్యయందలి కీర్తి వెలయునంచని నిన్ను
పఠనచేయింపంగ ప్రతిఫలంబు
యెట్టి వేళలయందు నేమిగావలెనన్న
భ్రాంతిచేనర్పింప ప్రతిఫలంబు

గీ. వనిత బిడ్డరమ్మంచు నిన్ ద్దరిజేర్చి
కుసుల నున్నగ దువ్వియు కొప్పుబెట్టి
పాఠశాలకు గొంపోవ ప్రతి, లంబా
లేక నే జేయు సుక్ష్మతా నీకఫలమో.

వనితా! అల్లారుముద్దుగాబెంచి పెద్దజేసి సకలవిద్యావిశేషములు చేకూర్చి మంచిప్రతిఫల మొనర్చితివీ నీ యట్టి పాపాణహృదయ నీ దేశమున ప్రబలుచుండుటచే భరతమాత వ్యసనమును భరింపలేక వచ్చుకన్నీటివార ప్రపంచమును నిర్మూలించునేమోయని భయంబుచే సమద్రోతరంబున కన్నీరిడుచుచు లోకరక్షకుని భజించుననుట నిస్సందేహము. ఇట్టి యీ పరమపావనమైన భారత దేశమునకు నిష్కళంక మొనర్చిన నీ యీ చేష్టలు కలుషపూరితములేకాని పుణ్యపాత్రలుగావునుమా?

తలిదండ్రులకు ధిక్కరించు నీ యీ జన్మము కేకారముగాక, సుజన్మమునకు కారణము గాదుగదా? మాతాపితలను దూషించిన కలుషపూరితమైన నీ హృదయ మిహున్నాత్రమైన సుఖంపలదా? శాశీ! నీ బంధుమిత్ర వేదాంతులమైన ముష్కిలం ననమానించితివా? సర్వలోకరక్షకుండైన యీశ్వరుడిచారిత్రము నీక్షింపు కుండునా? నీ దురితము కు కలుడు సహించునా? కులమతిధర్మము పెరుంగక నెవడొ కలుషాశ్మనివెంట నిస్క్రమించితి? నీకంత్వకాల మాన న్నమగుటచే యిట్టి వైపరీత్యములు చేకూరెనుకాబోలు మమ్ముగౌరవింపిన నీ శిష్యుష మా కెదులకు నిడ్డయని కలచుటెందులకు మాకు సంస్కారమొనర్చి వానిబెట్టని కుమార్తెగల్గిన నేమి? గతించిన నేమి? కావున నీ విషయమై సరితంప మాకు తలనంబులగును. (ప్రకా) నాథా! నీ వింకను దుఃఖించిన ప్రయోజన మీమి? సర్వవేదసారము లెరింగియు కుమార్తెవిషయమై నీ విట్లు చింతింప సధర్మమగును సర్వ వేత్తలగు మీకు జెప్పవలసిన దేమి న్నది.

గీ. చేతులారంగ శివుని పూజింపడేని
 నోరునొవ్వంగ హరికి ర్తి గుడువడేని
 దయయు సత్యంబులోనుదా దలపడేని
 పుట్టినేటికి తల్లుల పొట్టచేటు
 అనిన వాక్యములు లోకవిదితము శేకదా ?

సు :—మనోహరీ ! సర్వమెరింగిన వాకే యీ చాత్రమును
 దలంప దుఃఖమధికమగుచున్నది. కుమార్తెయని కడుపుగట్టి యన్యో
 న్యుర్రాగమునబెంచి పిదదేసినందులకా లలిత ప్రతిఫల మొకరౌచు.
 ఇంక నన్యులవిషయమై చర్చింపవలె? యీకలికాలమున ప్రబలు
 మూఢులత్యంత దుర్యత్నములకు బూనియున్నారు.

గీ. పరులధనముల హరియింప బాగటంచు
 స్వేచ్ఛజరియింప సుఖమవలీల జెందునంచు
 ప్రబలుచున్నారు మూఢులీవసుధయంచు
 యేల యీలీల జూడగ ఫలముగలదె.

మరియు,

గీ. తల్లిదండ్రుల జంపితా ధనమెల్ల
 నపహించిన యందంబు ననునటంచు
 చేయునదృశవేత్తలు చెలగుచుండ
 దారులందలి వేచియు దారిబోవు
 పిన్న పెద్దలగాంచి సర్వకీర్తిచేత
 పుర్రెబద్దలుగాజేసి పొట్టనింపు
 మూఢులందలి జనియింప మొక్తికలదె
 బేలసంసారమందలి జాలిగల్గి
 మాయమాటల వీక్షించి మమతగల్గు
 తెల్లజన్మంబు దురితంబు బేసగుగాదె
 గానమనమిట్టి సంసార గాఢమందు

మునుగ నేలకో మరణింప ముక్తిగల్గు

కావున మనమీ జన్మమును త్యాగమొనర్చుట యుక్తమని
దెలియుచున్నది. అట్టి స్వహత్యయెట్టి పాపపూరితమైనను సరియేకాని,
ఈమాయ జీవులజూచి, సహింపజాలను. దీనికై నీయభీష్టమేమి?

పుష్ప :—నాథా ! అనాకతము తను చరణామృతధారల
గ్రోలుచున్న నీప్రియాంగన, నీకు ప్రత్యుత్తర మొనంగుగా? తను
యభీష్టముల కెల్ల సరిధురాలనై యున్నాను.

గీ. అగ్నిబడమన్న బడదునే రాగనందు

జలముబడమన్న నద్దాని సలుపుదేవు

మృత్యుగాంచునుటన్న నే మేనువిడతు

నాథ! తమవాక్యములకెంతో మోదమలరె

ఇకనాలసింపక తమ మనోభీష్టముల నెరవేర్చుకొనుడు సత్వ
రమా సర్వేశ్వరుని నన్ని ధానమున కరుగుదము.

సు :—మిత్రమా! దుర్గారావుగారూ ! నేడు నిన్నింతయవమా
నించినందులకు మమ్ములక్షమింపుము. క్షేమముగా తమ నిలయమున
కెళ్లుడు.

దుర్గా :—ఆర్యచంద్రమా ! ఈమాయ జీవనోపాయముల,
తమ దివ్యకరుణామృతమున గ్రహించియు, నాకీమాయ సంసార
మెందుకు, ధనమెందుకు, ధాన్యమెందుకు, బంధుమిత్రులెందుకు,
సాధువులైన తమ హితోపదేశ మంగీకరింప సంసిద్ధుడనై యున్నాను.
కావున ఈదీనుని పుత్రినిచందమున భావించి, మోక్షమార్గ మొనం
గును. ఇదియే నాకోరిక !

సు :—బాలకా ! నీయీబెడ్డిలతల కల్యంతవిత్రాంతినొందితిమి.
మనకు సంసారతాపత్రయమున సుఖము లేదుగాన సర్వేశ్వరునిధ్యానిం
చి. యాతని సన్నిధానమున, జేరుదము, ఇది నీకు పశ్చుతమేనా?

దుర్గా :—అయ్యా ! మాటిమాటికి నన్ను బ్రష్నింపనేల,
మీరేమన్న నదియే మనోసమృతమై యున్నది కావున మనమా
యాదిమధ్యాంతరహితుని ధ్యానింతము.

(2ని మువ్వురు యేకచిత్తులై ధ్యానించుచుండును.)

సు :—(కొంచెము సేదైనపిమ్మట) ఎచ్చటది ప్రళాంతమైన
హరికీర్తన, కమలనాభుడే మమ్ముజేర సంకీర్తించే వచ్చుచున్నట్లున్నది.
సతీతిలకమా ! దివ్యమోక్షాన్నినమ్మెన ఈహరికీర్తన నాలించితివా?
మనము నేడు కడుధన్యులమైతిమి.

దుర్గా :—నమ్మినదాసులకు సర్వేశ్వరుడు కీడుగల్గజేయునా !

పుష్ప :—ఆనందతేజ దివ్యస్వరూపమును, గాంచుతిరుణ
మజ్జెనా? కృతార్థులము.

(గానముచేయుచు కౌశికమహర్షి ప్రవేశించును.)

కౌశి :—భక్తులారా ! ఎట్టిసాహసమునకు, సంసిద్ధులై యుండిరి.
సుగంధా ! నీవు సర్వవేత్తవయ్యును, ఇట్టి పాపకృత్యమునకు అంగీక
రించితివా?

సీ. పంచవేదాభ్యాస పఠనజేసిన నీవు

ప్రాణహత్యకునిటు బరుగుదేల

మంత్రహోమరీబుల మమతనల్పెడి నీవు

ప్రాణహత కు నిటు బరుగుదేల

వైవప్రార్థనమందు దరివి గల్గిననీకు

ప్రాణహత్యకు నిటు బరుగుదేల

సర్వభూతములందు జాలిగల్గిన నీవు

ప్రాణహత్యకు నిటు బరుగుదేల

గీ. నిత్యజీవోపకారమై నిలచియుండు

సాధువర్గములకెల్ల జాలిగూర్చు

దైవచింతన మనెడు పదంబుగలుగ

ప్రాణహత్యకు నీవిటు బరుగు జేల.

కావున మీరీ సంసారమున యెంతవిరక్తి చెందినను. యిట్టి లోకనింద కొడంబడుట నార్యసమ్మతమగువా? నాదివ్యవృత్తి ప్రభావమున, సర్వవృత్తాంతమును గ్రహించితిని. మీరీ ప్రయత్నము మానుడు.

సు :—మునిచంద్రమా! తమదర్శనమున, మేమతిపానముల మైతివి కావున మామువ్వురివి, మోక్షమార్గము నొసంగు సదుపాయము లంభింపజేయుము.

పుష్ప :—ఆర్యా! ఈనిర్భాగ్యులను రక్షించి, మోక్షమార్గమునకనువుడు.

దుర్గా :—ముసితలకమా! భాగ్యవశమున తమదర్శనము మాకు లభించెను. ఈసంసారాంధకారముననుండి మమ్ము తరింపజేయుము.

కౌ :—పుత్రులారా! మదీయాశ్రమత్సంత పావనమైన ధర్మరాజములచే నలంకరింపబడి యున్నదికాన, మీమువ్వురు సాయాశ్రమమున కరుదెంచి, యందలి దైవభక్తచే కాలముగడిపి, కృతార్థులగుదురని తెల్పుచున్నాను. ఈలోకోపవాదములకు బొల్పుడు శ్రేయస్కరముగాదు. సత్వరము నావెంటవిచ్చేసి, భగవద్వాసపరులైన నాయాశ్రమమునకు వాసిబెట్టుదురని ప్రార్థించుచున్నాను.

సు :—ఆర్యపుంగవా! ధన్యులము నిమహితోపదేశమత్యంత యుక్తమై మమ్ముభక్తధారలు గ్రోలజేసెను. కావున తమయభిప్రాయముల నెరవేర్చ సంతుష్టులమై యున్నారము. ఇకనాలశ్యమెందులకు పుష్ప :—ఆలస్యమేల ఇకనడువుడు.

(అని అందరు నిష్క్రమింతురు.)

రెండు వ రంగము.

(దామోదరుడు, లలిత ప్రవేశించి)

దా :—లలితా ! యింక మనకు భయమువలదు. నీ జననీజనకు లీ వియోగాంధకారమున మతి దెలియలేక దైవచింతనకై నరణ్య ప్రాంతములకు బోయిరనివింటిని. మన మిచ్చటనే వశించి కా యాపన మొనర్తుము.

లలి :—ఆర్యా ! మహాప్రసాదము.

సీ. భక్తుల సేమారు పలుకరించునదేది

సుజ్ఞానభోజ్యముల్ జూపునేది

యెట్టి వేశలయంచు సేమిగాఁ లెనన్న

నర్పించురాజమై యలరునెద్ది

వారు వీరనకుండ భ్రాంతిగొల్పునదేది

నిత్యజీవనమయ్యు నిలుచునెద్ది

పిలువ ఓహోయనుచు బలుకుచుండినదేది

యార్య సద్యంశాన నలకునేది

గీ. అట్టి మోహస్పందన హాయి నొంద

మోదమిచ్చెను నా ప్రాణనాధనీవు

కనికరింపంగ బ్రార్థింతు కమలగర్భ

దివ్యపదమంద నెలయసంతేజమలర.

అట్టి యగణిత స్వరూపమైన మాధవుని నిత్యపరనచేయుట మంచిదిగాన, అట్టి పరమపవిత్రమైన పరపరమాత్మను భజంతము. మనకు సుఖము చేకూరును.

దా :—లలితా ! ఎంత వెర్రివైతివి. తినుటకు భుక్తి లేకున్నను మిసములకు సంవెంగనూనె యన్నట్లు నిలువస్థలము లేకున్నను

భుజింపభక్తి లేకున్నను, దైవచింతన మెందులకు ఇవ్వడు మనజీవనో పాయముల యోచింపుము.

లలి :—జీవనోపాయములజూడ, యబలలా ప్రధానము. అందులకు ప్రధానమైన మీరుండ, నన్నెందులకిట్లు బ్రశ్నించుట.

దా :—ప్రశ్నింపుకెమియు లేదు. నలయు కర్తవ్యమును బోధింతువనియే

లలి :—నాథా ! మీకు తెలియని మంచిచెడ్డలు నేనెరుగుదునా? దానివిషయమై నన్నిక బలకరింపకుడు.

దా :—అట్లులైన నాయభిప్రాయమున కంగీకరింతువా?

లలి :—అయ్యది నా సమ్మతమైనచో!

దా :—ఏమి నాకునో నిశ్చయములకు నీవు సమ్మతించనట్లు నిశ్చయమును జూపుచున్నావు, ఇది నీకు ధర్మమగునా!

లలి :—చునోహరా ! చాలాపొరపడితిరి. లేనిపోనివి గల్పింప మీకు ధర్మమా?

దా :—అలితా ! జీవనోపాధి లభించుదాని లభించుకున్నది. శుద్ధాదమింట కెగురుచున్నది.

గీ. జీవనోపాధిములగాంచు జెరుగుదాని

గాంచనైతిని కాంతిలో కాననీవు

నిండు పేమేడి నన్ను ముప్పించియాభ

రణములెల్లను యివ్వంగ బ్రార్థనంబు

కావున నీయాభరణముల విక్రయించి సచ్చుధనముచే కొంత కాలము సుఖంతము.

లలి :—(స్వగ) అకటా ! ఈశుచ్ఛుడిట్టి నీచకార్యమున బ్రవేశించెనా? ఇవ్వనని నెదురాడుదునేని, మాపువాటిల్లకపోదు, నీనికి లెగునుపాయమును యోచింతమన్న, వీనిబానినుండి తప్పించుకొనుట

కష్టమైయున్నది. (ప) మరోవారా ! అబ్బలన నాయాభరణములు ఖర్చుచేయ మీకు మనస్సాపైనా? ఇవియేనా పాతలగు సతులపైల్లు పేరమాత్రతయములు, ఇదిగో మాధరణములు.

దా :—లలితా ! నీభక్తికేతయో మెచ్చితిని. (అనితీసుకొని) నీవిందు నిర్భీతివహించి యుండుము. త్వరలో విక్రయించి వలయు సామగ్రి గొనివత్తును.

(అని విష్కరిమించును)

లలి :—అకటా ! నాదురదృష్టమెంతని బరిశీలింతును. ఇంకెవరి సాలిఖతమునకు యెవరేమి చేయుదురు. మీనమండ్రి వస్తువులగు దామోదరున కిచ్చితిని. శుక కతజేమి చేయునో తెలియకన్నది. కామోద్రేకమున, జననీజనకులనూషించి, వివాహమువలదని దుర్గారావును పరిహాసించి, తుదకు నేనిట్లు సుఖముచున్నాను. నారలకేమి లోకువయ్యెను. నర్వజనులు లలితఇట్టి యధర్మమునకు బాల్పెడనంచు దూషించుచున్నారగదా ! కానిమ్ము, కడచినదానికై చింతించిన ప్రయోజనములేదు. దామోదరుడు ఈసరికి బజారుకు వెళ్ళియుండును. అతడు వచ్చువరకు నేనిందలి విశ్రమించియుండును.

(అని నిష్కరిమించును.)

(తెరపడును.)

—

మూడవరంగము.

దామో :—(ప్రవేశించి) ఆహా ! నాభాగ్యము నాప్రియమనో హరి యాభరణముల విక్రయించి, యారువందల రూప్యములు గొంటిని. ఇకమిదియ సౌఖ్యమునకు అంతరాయ ముండునాయని గర్వ మావేశమగుచున్నది. (అని ప్రాజరులో చేయిపెట్టి) ఆహా !

ఏమి నా భాగ్యము. రాత్రాణసమయైన ఈబ్రాంచీ! నాచేతియందొక దెంత
చక్కగా యిమిడెను ధన్యుడను! (అని సీసాను వేతపుచ్చుకొని) అట్టి
పానియముండు నేనాచరించిన ఘనకార్యముల స్మరింప నాశ్చర్యమగు
చున్నది. మితిమీరి పేరీలుదునేని, దానిపరిచాలకులెంగిన, నన్ను
వెంటనే అరెస్టుచేయకమానరు. అదంతయు యటంటగమ్ము ఇప్పుడు
నేనాచరింప కూర కార్యములకై పరితపింపవలయును.

ఆ! పరితపించుచుందులకు? నాజీవితమే రాక్షసియెమెలగుచుండ
ఇప్పుడు నేనొర్పబోవు కార్యములకు యశముగల్గునా? అదియు కల్ల,
(అనిబ్రాందినిసేవించి) బౌరా! ఏమిదీని మహర్షిము. సేవించినంతనే
మహాశౌర్యము చేకూర్చును. ఈపట్టణమందు సకలసౌందర్య ధనాఘ్య
రాలయిన రాజలక్ష్మీయను వేశ్యకాంతగలఁట దీనిచారిత్రమెల్ల నాల
కంపకదమాయలాడుగా వింటిని. అట్టికాంత గృహమున ప్రవేశించి
పేరీమించి నంచనార్థమున, దానిధనము నవహరింతును నేవలచిన
ప్రయత్నములెల్ల కొనసాగియుండ కడి మనోనాంఛ నిష్ఫలమగునా?

గీ. తీపుమాటల వెదజల్లి దినదినంబు

ప్రేమ మత్సరతతేజానా బరగునట్లు

వంచనంబు లొనర్చు యా వారకాంత

మూలధనము లవహరింతు జాలిగల్ల

ఇట్టి ప్రయత్నములమున నాలసించిన సుఖము చేకూర
కుండును. నర్విరమే ఈకాంత గృహమున కరిగి నాయదృష్ట
మును బరిశీలింతును. లలిత యన్ననో యందలియే పరుండియుండును.
దానివిషయమై నాకీతరుణమున చింతయేల?

(అని నిష్క్రమించును)

దా :—ఆహా! భవశము కడు యందముగాచున్నది. ఎంత గాంచినను తనివివీరక యీమందిరమున నాహృదయమెల్ల మిళితమై యున్నది కాని, అందాల కుప్పయగు రాజలక్ష్మీ గానరాకున్నది. కారణమేమైయుండును.

(లక్ష్మీనిచూచి) అదియేనా రాజలక్ష్మీ, దానిమిళపద్మమును నీక్షింప నట్టికళ లేనందుకు సంకోచమగుచున్నది.

లక్ష్మీ :—(సమీపించి) ఆర్యా! రమ్మ కూర్చునుము తమ పెరెయ్యది)

దా :—నన్ను దామోదగుడందుగు. ఇప్పుడు రాజలక్ష్మీ యెచ్చటనున్నది, ఆమెతో కొంచెము పనికల్గి వచ్చితిని.

లక్ష్మీ :—అయ్యా! ఆమె ఇప్పుడే పరుండినది. ఏమైనను నేనుబోయి తమవృత్తాంతము దెల్పి పిల్చుకొని వచ్చెదను.

(అని లోనికిపోవుచు)

రాజ :—(ప్రవేశించి) ఆర్యా! వందనములు. (లక్ష్మీవైపు జూచి) లక్ష్మీ! తట్టయందు ఫలహారముల గొని తెమ్ము.

దా :—కాంతా! నిష్ఠాన్న కడునందముగా నుంటున్నది విన్నాను. ఏదీచూతము కొంతసేపు.

(పావడములు చేకొని రాజలక్ష్మీ డ్యాన్న చేయును.)

దా :—సెహభాష్! రాజలక్ష్మీ (అని తల క్రిందికిదించును.)

రాజ :—ప్రియా! మొదలకు సిగ్గుజెందుచున్నావు. బ్రాంది చేకొనుము (అని సమీపించి కూర్చును.)

దా :—కాంతా!

గీ. మృధుమధుర వాక్యరసముల జరగెనేని

| పేమ నద్విభావంబులు వెలెసెనబల

నీకు సక్రూపముచుగాంచ నిందెసుఖము

నరయభాగ్యంబు నిరుపేదవాని కబ్బినట్లు

నీనయోవిలాస సౌకభ్యముల కెంతయో ప్రేమించితిని. నీకు వలయు ధన ముపేక్షింపుము.

రాజ :— పియో ! దానివిషయమై నన్ను ప్రశ్నింపవేటికి ? తను యిష్టానుకూలము నుపేయసిని గనికరింపుము.

దా :— మనోహరీ ! ప్రేమాతిశయము లుల్లస్థిల్లు నీ వాక్ సుధారసమున, నా కెంతయో సంతోషమయ్యెను. ఇవిగో నా చెంతనుండు యూసునందల రూఢ్యములు గైకొనుము.

(అని యిచ్చివేయును.)

రాజ :— సుహాప్రసాదము. ఆర్యా ! రత్న శయ్యాగృహమున కరుగుదము.

దా :— శ్రేష్ఠుడువలెడు. నేను గృహమునకరుగ చున్నాను. త్వరగా పోవలయును.

రాజ :— పియో ! మీరిట్లా పలుకుట ధర్మమా ? మక్కువచే మిమ్ము ప్రేమపూర్వకముగా పిలువ... (అని మీదవ్రాలును)

దా :— అలలా ! సంతోషమయ్యెను. లోనికిపోవుదము.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

—

రౌడీ

పంచమాలము.

ప్రథమరంగము.

(లలిత—ఒక యంత్రమును)

లలి— :—(విదనుండి లేచి) అక్కమా నుంకి పొద్దయినను.
దా మోదరుడు రాకున్నాడు, జీకటి నలుదిక్కులందు కడుగాఢముగా
క్రమైచు

గీ. పశ్చిమాంబుధి గ్రుంక భానుడివుడు
మునిగె దిశల్లెగాండాంధమునను చూడ
పక్షులల్లదే గూడుల బఱగసాగె
నాధుడింకను నామోదమలర రాడాయె.

కారణమిషక్తాత్రమైన గ్రహింతమన్న దెలియకున్నది. బజా
రుకు వెళ్లి, నస్తువుః విక్రయించినస్తుకని జెప్పిన, దామోదరు డింకను
రాకున్నాడు. ఇతనిచే నాకేదియో ముప్పువా టిల్లునని, స్పష్టమగు
చున్నది. అయినను నావిధివశము నన్నిట్లేచ్చుచుండ నేనేమిజేయగలను.

దా :—(ప్రవేశించి)

గీ. చెలగినారము సుఖముందు కలత లేక
యెన్నితప్పు లొప్పలుగల్గ మిన్ననంబు
జేసియుండెడి న్నాప్రియ చెలియనేడు
ప్రేమమీర ప్రణామంబు జేయువాడ

లలి :—ఏమి? నీవిట్లుకై పరీత్యముల బల్కుచున్నావు. అట్లాన
చ్చుటకు గారణమేమి?

దా :—కారణమూ? చెప్పి స్థిగుచున్నది.

లలి :—(స్వగ) అయ్యో! ఈతని ముఖముచూచిన వస్తువుల
విక్రయించి దనమెల్లను గంగా 1 పవేశమైనట్లున్నది. ఇప్పుడువలయు
కర్తవ్యమేమి? (ప్ర) మనోహరా మనోనందియములను విన్నవింపుము.
సిగ్గుజెందిన ఫలముగలదా!

దా :—కాంతా! బజారున ఎస్తువు విక్రయించి, నా దురదృ
ష్టమున యాక్రయధనమంతయు గోల్పోయితిని. ఇందులకై తమ
సహజ వేడుచున్నాను.

లలి :—(స్వగ) దైవమా! మనసునదలంచి నట్లాయెను.
చెంతనున్న వస్తువులకారించిన వీడు నా ప్రాణంబుల హరింపకుండునా?
సర్వదుష్కార్యములకు సమ్మతించియున్నాడు. (ప్ర) ప్రియా! అబల
నైన నా యాభిలాషముల నట్లేటగలిపితివే ఇయ్యది సర్వజనసమ్మతమే!

దా :—సమ్మతము కాదనియే నిన్ను ప్రార్థించుట.

లలి :—కర్యా! గడచినదాని విషయమై నేనొర్పవలసిన
దేమియులేదు ఇంకనన్ను తమించి యీసేహవాత్సల్యము మాను
కొనుడు. దీనివిషయమై కలహమనవసరము.

దా :—లలితా! ఇదియేనా వీరేమాతిశయము.

సీ. పెండ్లిమండపమందు పెద్దగా దింప

ముదితరో రక్షింప నిదిఫలంబు

దాల్చిచే నేవేళ దనిన వస్త్రంబుం

నిచ్చి మెప్పించంగ నిదిఫలంబు

కానని యైశ్వర్య మైనను లెక్కింప

నియ్యకుండుట దాని కిదిఫలంబు

యది నిది యనకుండ నార్యులహింసించి

యన లేని యశమివ్వ నిదిఫలంబొ

గీ. నెలత నీసారు ప్రాణంబు నీదుగుణము

పదిలవరుపంగ దీనికి నిది ఫలంబు

బ్రాంది సారాయములగొని ప్రతిదినంబు

కదసినీసేవ నల్పనా కిదిఫలంబొ.

దుర్మతీ ! నాకన్నులమూసి నూతబడద్రోయ యత్నించితివా?
ముందు వివాహపండవమున నీ దుఃఖము మాన్పినందుకు ప్రతిఫలమా
లలి :—సామాణ్యదయా ! రితక్షలుకులచే నిష్ప్రయోజన
మగును. నాప్రాణప్రియమైన వస్తువులవిక్రయించి, యథనమును
హరించి, యింకను రక్షుకృత్యముల బోధించుచున్నావా? కలుష
పూరితమైన నీవృద్ధయ మంగీకరింప మానవంతుల కది హీనమై
యుండును.

దా :—దుర్మతీ ! చాలుచాలు. సీతపరంగములు. అనహాయ
మైన నీయడ బాహుబల విక్రమాయుధము ప్రయోగించి పిచ్చుకపై
బహ్మోత్తమేసికట్లగును. నీకలుష నాక్యములకై ప్రిమించుచున్నాను.

లలి :—కిరాతకా ! ఎందరి సంసారములకు చిచ్చుదగిల్చి, ఇంతటి
సాహసమునకు ప్రయత్నించితివి. అనహాయమైన నాబ్రతుకిక వ్యర్థమగు
నటానర్చితివా? ముందుసుఖమాన కావంశయైన నలభింపదనితలంపుము.

గీ. ఆదరింపక తననహాయమై నన్ను

వస్తువుల విక్రయించి నా భాగ్యరాసి

నూతిద్రోచిన నీదిగు మూతిమీన

మెల్ల కాల్పునే సుఖమందు నొనగగలదె.

దా :—కలుషమతీ! పిల్లి శాపముల కుల్లుకిందపడునా? నీవు నన్ను కూపించినంతనే నానంతోషములు దూరమగురా? పర్యబంధ మిత్రగణములందు నపకీర్తిజెందిన నీవు కలియుగసుఖము ననుభవించ గలవా? రాకేమి? పురుషున కెందైన నట్టి సుఖము లభింపకమానదు. రంభనుమించు వనితా శిరోమణులు మనీయ సౌఖ్యధారలై యుండ పై నాకిక వాంఛకలదా? నీయిష్టమట్లు మన ప్రేమాతిసౌఖ్యముల రూపుమాపుచున్నావు. ఇవియే కడసారి ముద్దులొలుకు సద్వాక్యము లని నమ్ముము.

(అని నిష్క్రమించును.)

లలి :—(దుఃఖముచే) దుర్బదాంధా! సమ్మిన నన్నిట్ల నమా నింప నిష్క్రమించిన సీతైయమశిక్ష నిరీక్షించుచున్నది. ఇదియే మదీయ వేద వాక్యములు నమ్ముము. నీమనోసుఖములపై రా కెట్టి వాంఛకలదో సర్వప్రాణులకట్లు కల్గియుండునని తెలియదా? ముందు విలోప్రేమించిన వస్తువులనర్పించిన లలితయే నీపాలి మృత్యువని తలంపుము. త్వరలో నీకు కాలమాసన్నమైనది.

శాల్మగ తెర వ్రాలును.)

ద్వితీయ గంకము.

(వేశ్య గృహము.)

రాజ :—(శయ్యనుండి లేచి) మదీయమిత్రుడు దామోదరు డింకను రాకున్నాడు. త్వరలో వస్తుననిజెప్పి ఇంత నాలస్యమొనర్చినందు లకు నాచిత్తమత్యంతతత్తరమొందుచున్నది. అతని ముఖపద్మముచూడ గొప్పవంశమున జన్మించినట్లున్నది. కడుధనికుటనిచెప్పట నసందియము

అట్లు తేకున్న ప్రవేశించినంతనే ఆతిడు నారువందల రూప్యములు
నా కిచ్చునా? ఇట్టి స్థివ్యగుణకాంతిసంపన్ను లెందై వకలరా?

గీ. అవని కోటానకోట్టుండ యువకులెంతో
ధనమువేడిన నదియు వ్యర్థంబుకలిగె
నేడు నా భాగ్యవశమున నేస్తనులర
ప్రేమమీర గడిచితి విత్తమెల్ల.

మనోహరు డింకను రాకుండుటచే నా హృదయమంతయు దుఃఖ
మిళితమై యున్నది. వచ్చునంతవరకు శయ్యపై బరుండెదను
(పరుండును.)

దా :— (ప్రవేశించి) మృదులత కాంతీరాజుకైన నా ప్రేయసి
శయ్యపై కడుహాయిగ బవ్వలించియున్నది. ఇట్టి గాఢనిద్రయందు
డిన యీమెను మేలుకొల్పుట ధర్మముకాదు.

గీ. ఇట్టి సౌభాగ్య సౌజన్య యింతినందు
ప్రేమగొల్పడె గా ప్రాణనిత్యమైన
ధనమదేటికి నా కింక తలరుబోడి
చారుపంచాంగ మెల్ల నా సౌఖ్యమైన.

(మెల్లగ శయ్యకై కూర్చుండి) యీ కాంతా శిరోమణిని మేలు
కొల్పెదను. (శయ్యకై కూర్చుండి) ప్రేయసి! ప్రేయసి! ఇంత గాఢ
నిద్ర వహించితివా? (కొట్టి లేపును)

రాజ :— (ప్రక్కకు పొల్లుచు) హా దామోదరా! ఇంతటిలస్య
మేలజేసిరి. నీపై కలప్రేమ నా కత్యంత స్థిరమైనదని తెలియదా?
దీనురాలిపై నింతనిర్దయమా?

దా :—(స్వ) పాపము ! నాపై మక్కువచే నీమె కలవరపడుచున్నది. ఇట్టి ప్రేమచేయొప్పు నా సౌభాగ్యము నీ ప్రయత్నముల నిష్ఫలమొనర్చునా? ఇక ధన్యుడను. (ప్ర) రాణీ! దామోదరుడి శయ్యపై కూరుచున్నాడు లేచి కనికరింపుము.

రాజ :—(స్వ) ఏమి? దామోదరు డిట్టివాడా? నా మనోభీష్టముల కాలే డంగీకరింపజా? మీరు మాయగురువునయెడ వైరముగొలుప బ్రయత్నించుచున్నారు. చాలులాలు పొండు (అని పలవరించును)

దా :—ఈవనితాశిరోమణి మతితెలియక నిదురయందు కలవరపడుచున్నది. తిన్నగా మేలుకొల్పెదను. మనోహరీ! లెమ్ము. నీ ప్రియుడిశయ్యపై ననే కూర్చొనియున్నాడు.

రాజ :—(లేచి) నాథా! తమ రాకకై నిరీక్షించిన నాచిత్తమెంత తత్తరమందెను?

గీ. వదనమోహనమైన మీ వదనభాగ్య
మాబ్బునంచును నలువై పులరసినేడు
కోటిరూప్యంబులకట్ట పోగొట్టుకొన్న
విధము గుండితి నా ప్రాణ విత్తరాశి.

అట్లు నగచి నగచి కామోద్రేకమును భరింపజాలక ఇవ్వుడి శయ్యపై బవ్వళించితిని.

సీ. మోహనంబైన మీ ముద్దుమోమునుగాంచే
సంక్రీతులలరెడి సౌఖ్యమలర.

సాభాగ్యశాలమీ సన్నిధానముగాంచ
 ప్రేమకలలు పెచ్చుపెరిగె నిపుడు
 పరమపావనమైన పవిత్రముఖము
 నరయ శరీరము నాట్యంబునలై
 కల్యాణరూపమీ కాంతిగాంచిన మంత
 మందిరంచెంత నెంతో యందమలరె

గీ. నావయో విలాసంబులు నా ధనంబు
 జాలినోడెను మీ కాంతి సన్యములకు
 వర్గధారలై యీధర వరలునట్లు
 ప్రేమపెచ్చించె నా భాగ్యధామములక.

మనోహరా ! మీ సుందర ముఖారవిందముచుగాంచ నాకొక్క
 కోరిక గలిగినది. అయ్యది సర్వదా నా జీవస్వంతరము సుఖానందమై
 యుండును. అట్టి నా యీ మనోవాంఛ సాఫల్యమునకై మిమ్ము వేడు
 చున్నాను.

దా :—అబలా ! ప్రియురాలవయిన నీ కోర్కె కాటంకపర
 తురా ? సత్వరము నీ వాంఛ లెగుంగజేయుము.

రాజ :—హృదయేశ్వరా ! గాఢవిధియందు నే నొక భవనము
 నిర్మింపదలచితిని ? దానికై రెండువేల రూప్యము లత్యంతనవరమై
 యున్నవిగాన నీప్రియాంగనపై దయనహించి యట్టికోర్కె నెరవేర్చుము

దా :—(స్వ) ఓహో ! పురవాసులు చెప్పినట్లీ లతాంగి కడు
 మాయలాడిగానున్నది అందులకే యీమె మిక్కిలి ధనము గడించిన
 దట. (ప్ర) రాజ్యలక్ష్మీ నిన్న సాయంసమయముననేకదా యాగువం
 దలరూప్యముల నీ కిచ్చితిని. ఇంతలో నంతధన మపేక్షించిన నాకివ్వ
 సామర్థ్యమున్నదా ? ఇంచుకైన కరుణలేదా ?

రాజ :—కరుణలేకపోవు పెండులకు ? మీకు మిక్కిలి న్నాపై
 ప్రేమగాంచిన నీవు నా యభీష్ట మీడేర్పలేవా ? ఇదియేనా నీ ప్రేమ ?

దా :—కలిక్కి !

- గీ. తెలియవయితివి నాదు సద్దివ్యమైన
ప్రేమపాశము నీ పైన కరుగుటెల్ల
ప్రాణసాక్షిగ బల్కునే పలుకులిపుడు.
లేను నా చెంత ధనమింక లేదు లేను.

త్రికరణశుద్ధిగా జెప్పు నా యీ పలుకుల నమ్ముము.

రాజ :— (స్వ) ఓహో ! ఇతడు సరస్వతీనర చక్రవర్తియై
యున్నట్లున్నది. ఇట్టి వ్యర్థప్రలాపితో సఖ్యమొనర్చిన ధనమింక చేకూ
గునా ? (ప్ర) ఆర్యా ! ఇట్టి నా యీ గోర్కె నెరవేర్చలేని నీకు ప్రేమ
మొందులకు ? వేశ్య సద్గుణాతిశయంబు లెరుంగరా ?

దా :—ఓహో ! నన్ను మోసగింప ప్రయత్నించుచున్నావా ?

- సి. తల్లిదండ్రుల బుద్ధ మొల్లనంచును నేను
తల్లిని శోకాన దసపినాను
విద్యపై నిష్ఠమే కలగలేకుండుటచే
ఓయేడు చదువక విడచినాను
ప్రేమాంకురంబున విత్తనంబుపోనాడి
అతులిత కష్టంబు లందినాను
హీనజాతిగుణంబు ఏ నెరుంగక నేను
నీ యింటిలో నేను నిలచినాను

- గీ. యింపుమీరగ బ్రాంది నా కిచ్చి నీవు
విత్తమెల్లను హరియించి వేశ్యరీతి
జెప్పుచున్నావు చాలింక స్నేహమిపుడు
మాట మాటాడ తన్నెద జంకకింక.

రాజ :—ప్రియా ! నన్ను దన్నెదనా ? ఎన్నడులేని దురభ్యాస

మున కల్పించితినినియా ? నన్నుకనికరింపుము. నేజేసిన యపరాధము నక్షై త్రిమింపుము. మీప్రేయసిని చేబట్టుము.

దా :—అబ్బా ! నిపు ప్రేయసివి ! ప్రేయసి ! సద్గుణాతిశయములు అందరినీ పిశదమేకీదా ! నేనిందు చెప్పనలసిన దేమున్నది.

గీ, దోగుకూపంబునంబడి క్రూరుఁ గుఱు
పరువిధములులేక యీవృత్తి పడుపు
వృత్తిజేయుచున్నారు. యీవేశ్యజాతి
ఎట్టికలుషంబు గలదు నే నెఱగనొక్కొ

వేశ్యలు ప్రియలపాలిటి మృత్యువులని నాకు తెలియును, ఇంక నీయధిక ప్రసంగముల జాలింపుము.

రాజ :—సియూ ! నన్నింత యవమానించితివా ? దుర్మార్గుకాలనై న నాముంట మీరేల ప్రవేశించితిరి?

దా :—స్వయముగా నేను ప్రవేశింపలేదు. లిఖితము నిట్లు ప్రవేశించితిని.

రాజ :—అటులైన నీవిధిని దూషింపుము. నన్నేల దూషింపదవు?

దా :—దానికంటె దుర్మార్గురాల నైనందుకు—

రాజ :—(ఆర్డోర్తో) దుర్మార్గురాలనా ? ఎందుకు ?

దా :—బ్రాంధి నిర్భంధముగా నాకిచ్చి మత్తెక్కియున్నవేశ్య నాచెంతనున్న యరువండల రూప్యములు హరింపలేదా !

రాజ :—పాపము ! అన్యకాంతలపొందూరక లభించునని నలంచితివా ? చాలు చాలు ఏమో నీతిపరుడవంచు నమ్మినందులకు దూషించుట ప్రతిఫలమా?

దా :—దుర్మతీ ! దూరమున బొమ్ము. (కాలితో తిన్నను.)

రాజ :—ఛీ మూర్ఖడా ! అబలచురన్నుట ఒక ఘనమగు కార్యమేనా ! చూడు ఇప్పుడు నిన్నేమి జేయించెదనో మావారితో జెప్పి.

దా :—ఆ ! మీవాళ్ళతోనేకాదు, బ్రహ్మతో కూడా చెప్పు కొనుము శాస్త్రి ! (అని మరల తన్నును.)

రాజ :—బాబోయ్ ! నన్ను కొట్టి చంపుతున్నాడ్రో రండి, రక్షింపుడు ! రక్షింపుడు ! (అని కేక లేయును)

దా :—యింకను నీయింటియందు శాలెడుదుననే ఛీ. ఛీ.

(అని బైటికివచ్చును.)

బేరా ! ఏమి ఈ కామాంధకారము ! ఎట్టి వీరాగ్రేసర్లునైన బంధింపగలదు చంపగలదు. ఏదీయో నాకు కాలమాసన్నమగుటచే ఈ వేశ్యమందిరమున బ్రవేశించితిని. బ్రాందిమత్తువే మతి తెలియక చేతనున్న ద్రవ్యమంతయు రాజలక్ష్మి కిచ్చివేసితిని. ఇంతకు కారణము నాపూర్వజన్మసుకృత ఫలమేకదా ! నమ్మినట్టి స్త్రీలను వంచించి నట్టేట్రబోచినట్టి ఈకలుషహాస్థములకు మోక్షము కదా ? ఇదంతయు నే ననుభవింపవలసిన కర్మఎట్టి తపానిష్ఠాగరిష్టమైనను కాలకృత్యమెరుంగునా ? తారలుపైతి మిట్టి కష్టము లనుభవింపవలసినదేకదా ! కానిమ్ము. చేతమాత్రమొక చిల్లిగన్వయైనలేదు. ఇక నే నెచ్చటనును నుద్యోగమును సంపాదించి జీవనోపాయము చేయవలెను. ఉద్యోగం పురుషలక్షణమనిగాదా ! సీతికోవిదులు చెప్పట. బేరా ! ఏమి ఈ ధనచుహాత్యము.

గీ. హరుల గపింప ముంజేతియాయుధంబు

కూటసాక్ష్యంబు బొంకించు కూన్మినిజము

ఏమి గావలెనన్న గూర్మించునౌర

ధనము లేనట్టి బ్రతుకు వ్యర్థంబు నిజము.

నే నీ కార్యమును ప్రయత్నింతమన్నను డబ్బు ప్రధానమై యున్నది ఏ ప్రదేశమును గాంచినను 'నో లక్ష్మీ' అను సద్వ్యక్తిమే కాని నాకు సదుపాయము లభింపకున్నది. రామా! గుణస్తోమా యీ దుర్మార్గుని దామోదగుని గాపాడహ ?

గీ. ఆర్తజనపోష నన్నేల నార్తిమంచి

ఒరులకైవడి జూతువో పరమపురుష

తినగతిండియు లేక నీ దినమదెల్ల

నార్తిగొందితే నేభుక్తి యబ్బదాయె.

నా యీ క్షుద్భాదను సహింపలేకున్నాను. వలయుసదుపాయ మునోచింతమన్న నా కేమియు స్ఫురింపకున్నది (అని శేబునుమూచి) ఇది యేమీ నా చెంత ఫోన్ టెన్ పెన్ యున్నది. నీని నెండ్లన విక్రయించియో, లేక తాకట్టు బెట్టియో వచ్చుపముకముచే క్షుద్భాదనుమాన్పు కొనియెదను తుదకు నర్వేళ్వరుడు నన్నిట్టి అధమగతికి పాల్పెసినా! కాసిమ్ము (పోవును)

(తెర పడును.)

—

తృ తీ య ర ం గ ము.

(వర్తక గృహము—పేరిశెట్టి కూర్చొనియుండును.)

దా :—(ప్రవేశించును) అయ్యా! నమస్కారము.

పేరి :—బాబూ! నమస్కారాలొద్దు ఎవరొచ్చినా యీలాగే డబ్బులాగుతారు ఎందరికిని సమాధానం చెప్పాలి?

దా :—అయ్యా! నేను భిక్షకుడనుగాను నీతో పనిబడి వచ్చితిని

పేరి :—ఏమి పని ? మీ దేయూరు ?

దా :—నా స్థలము పెల్లూరు బియ్యే చదివి ఉద్యోగము లేక నిష్టపడుచున్నాను. మూడుదినములునుండి అన్న మేలేదు.

పేరి :—బియ్యే చదవటం అన్నం లేక పోవటం చాలేవయ్యా యీలాంటివారు చాలామూఁచాము. ఏదైనా కనికరంపుట్టి సహాయం చేస్తాడని నీ అభిప్రాయం.

అయ్యా ! అట్లుకాదు. మీరేమీ నా కొసంగవలదు. ఇదిగో ! నా చెంది యీ వస్తువున్నది. దీనిని కుదువయుంచుకొని మూడురూ ప్యములిమ్ము.

పేరి :—డంగల లేమో చాలా చెప్తారు. ఫౌన్ టెన్ పెగ్ కుదువ బెట్టుతానంటావు నీవేమో చాలా మోసగాడివిలాగున్నావు. దాని నెచ్చటనై దొంగిలించితివేమో ?

దా :—అయ్యా ! నా మాట నమ్ముడు యిదిగాది, నే నెవ్వరిది దొంగిలించలేదు. నేను దొంగనుకాదు,

పేరి :—దొంగ దొంగయని చెప్పుకొనురా ? చాలు చాలు పోవయ్యా ! నాకూ నీకు పోలీసుతంటావద్దు.

దా :—అయ్యా ! నీ కాళ్ళగట్టి మొక్కెద పన్ను కనికరింపుము.

పేరి :—అ యధిక! పసంగాలమాని యావలబామ్ము. లేదేని నినిచ్చటచుండి గెంటించెదను. నేనకా ! నీమెడబట్టి బైటద్రోయుము ఈలాటి సన్యాసులెవరొచ్చినా సంసారములు పాడు చేస్తారు. (నేనక్కడ దామోదరుని మెడబట్టి బైటకుద్రోయును).

దా :—అహా ! ఇక నా యీ జన్మమెందులకు ? (పెన్నును నేలకొట్టి) ఎట్టి నీచవాక్యము లాలింపవచ్చె ? ఈ జన్మమున్నదేమీ ? అంతరించినదేమి ?

గీ. ప్రాణతుల్యంబులనుగాంచి భ్రాంతిగొంచు

జీవనోపాయధార : జెందదలచి

యన్యసుఖముల బోద్దోచి హానిగూర్చి

ప్రబలనేటికి యదియొక్క ప్రాణముగు కీ.

నకలనీతిశాస్త్రమును అభ్యసించియు నిట్టి సీచపుపరిలో ప్రవేశింపవలసినదెచ్చె. క్రూరుడు వైష్యుడెట్టి కలుషవాక్యములచే నిందించెను? ఎంతమరతుమన్నను యిది సూదిములుకులల్లు నా హృదయమున గుచ్చుకొనుచున్నది కానిమ్ము ఇప్పుడు నే ప్రతుత్పించినది ధనమునకేకదా! అట్టి ధనము నే నెట్టిముడుమల బెట్టబడినను నా చెంత జేర భయంమొందుచున్నది ఇప్పుడు నా కొక సగుపామును లభించినది అందు లభించుధనము చక్రవర్తిసుఖానందరాశియై నా తేజాభివృద్ధి వృద్ధిజెందునని తెలుపుచున్నది. ఏది ఎటులైనను ఈ రాత్రి వైష్యునింబ దొంగతనమున ప్రవేశించి సాధ్యమైనంత ధనము గ్రహించెదను.

(తెర పడును.)

—

చ తు ర్థ రం గ ము.

(కోమటి గృహము. అందరు పరుండియుందురు.)

వా :—(మెల్లగ ప్రవేశించును) హా దామోదరా! ఎట్టిపద్యం శమునజన్మించి యిట్టి సీచకార్యమైన దొంగతనమున కంగీకరించితివి? అయినను కానిమ్ము. సుమారిప్పుడు రాత్రి పం జెండుగంటలయ్యెను. వీరివిజూడ గాఢనిద్రయందున్నట్లున్నది. ఈ గృహము కడుధనాభరణములచే నలంకరింపబడియున్నది. నలునైపులు నా హృదయం నాకర్షించిన ఎట్టిప్రయత్నమును చేయసీయకున్నది. ఇప్పుడు నే నతిజాగరూకుడనై యిప్పుడు ప్రవర్తింపవలెను. లేకున్న నా ప్రాణములింక దక్కవు.

అదిగో! ఆ నైపున నినుపపెట్టెయున్నది. అందుకల ధనమును హరిం
శునేని కడుధచ్యుడనగుదును. (అని మెల్లగా పెట్టిచెంతకరిగి) ఇమ్మడి
భద్రముగా తాళమునైచియున్నది. నా చెంతకల పరికరములచే వీనిని
చప్పుడులేకుండ తీయుదు (అని తాళముతీసి పెట్టెను తెరచి నలుదిక్కుల
జూచి) ధన్యుడను. (అని వస్తువులను ధనము తీసుకొని) ఇంక నేచ్చిన
దారిబోయెదను. సర్వేశ్వరుని కరుణాకటాక్షవీక్షణముచే నామనో
పాంథ పరిపక్వమొందెను. (అని ముందునకు నడచును)

సేవ :—(కండ్లు నులుముకొనుచు లేచి) ఎంపో దొంగప్రవే
శించి ఇంట వస్తువులనెల్లను దోచుకొని నోవుచున్నాడు అని ముఖ
మునుగాంచ సాయంసమయమున మా వర్తకగృహమున కరుదెంచి
అవమానింపబడిన యవకుడట్లున్నది. ఇక నే నాలసించునేని ఈ దోపిడి
నా కంఠమున క్రితాడై రాకమానదు. (అని ధనికుని లేచి) అయ్యా!
మనయిగట దోపిడి జరిగినది అదుగోదొంగ ప్రక్కన దాగుచున్నాడు

పేరి :—సేవ కా! ధనము నట్టేటకలిసినదా? అదుగో ప్రక్కను
గల గోడకు దొంగ కన్నము వేసిరాను. నీ వందులది భద్రముగా
జూచుచుండుము.

సేవ :—మంచిది. (అని బిలమునదగ్గకు వెళ్ళెను)

పేరి :—(భార్యను లేచి) నమ్మదిగా లేదు. దొంగదోచుకున్నాడు
భార్య :—నాథా! ధనమంతయు పోయినట్లున్నదే రమ్మ! దొంగను
పట్టుకొందము. (అని పోయి దామోదరునిపట్టి) సేవ కా! త్వరగారమ్ము
వీనిని బంధించుము.

దా :—బేరా! తుచ్చులైన వీరిచే తుదకు ప్రాణముపోవలసి
వచ్చెనే ఇంక నిరీక్షింపరాదు. ఇతడేగదా ధనికుడు నన్నవమానించిన
తుచ్చుడు. (అని పిస్తోలుతో ధనకుని పేల్చగా గొప్పశబ్దమగును.)

పోలీ :—(ప్రవేశించి) ఎచ్చట ? పిస్తోలున్నాము ? అని (వారల జూచి) ఎవరు ? ధనికుని కాల్చినది ? పాణములున్నవా ?

సేన :—అయ్యా ! (దామోదరుని వైపుజూచి) ఇతడే. పిస్తోలు తీసుకొని పేరిశెట్టిగార్ని కాల్చినాడు.

దా :—అయ్యా ! కాల్చినది నేనుకాదు నేనగుడే దానికి కారణము.....

భార్య :—(అత్యంత కోపో) ఔ నా ! దుష్కర్తా ! నా పెరిమిటి ప్రాణములుతీసి తుదకు ఇంటిసేవకునిపై హత్యమోపుచున్నావా ?

పోలీ :—అమ్మా ! రండి ఏరిని తీసుకొని మనమందరము శ్వాసానానమునకు వెళ్లదము. అక్కడ ఏరికితగినశిక్ష విధింపజేసెదను అందరు వెడలిపోవురు.)

తెర నాగింపు)

పంచమరంగము.

లలి :—(ప్రవేశించి) ధన్యురాలను నేను దామోదరుడు నా చేతి కీలుబొమ్మ చందమామను. అతని రహస్యములెల్లను, నాకు తెలిసినవే విన్నరాత్రి పేరిశెట్టిగారి ఇంట దామోదరుడు దొంగతనమునకై ప్రవేశించి హా పీలుండక వారలు పట్టుకొనబోవుచుండ నాని పిస్తోలుతో కాల్చినాడట. అందుపేరిశెట్టి శాపము ! గతించినాడట. అంతట పోలీసులు పట్టుకొనగా హత్యపేరిశెట్టిగారి సేవకునిపై మోపే నట నన్ను వివాహమండపమందుండి దొంగిలించి నాయాభరణములమ్ముకొని తుదకు నన్నెడబాసిపట్టి తుచ్చుని దామోదరుని శిక్షింపక మానుదునా ? నేటికి నాకుగలశిక్ష ప్రళంతి మొదలు. ఇక నాలశింపక న్యాయస్థలమునకు వెళ్లి దామోదరుడే హత్యకు కారణమని సాక్ష్యమిత్తును. అప్పుడు లలితప్రభావముల దామోదరుడెరుంగరుండుగా ? (అని నిశ్చయించును.) (తెర పడును.)

రౌడీ

షష్ఠమాంకము.

ప్రథమరంగము.

న్యాయాధిపతి, స్త్రీక్షుర మున్నగువారు
కూర్చొనియుందురు.)

న్యాయా :—ముద్దాయి దామోదరు డెచ్చట నున్నాడు.
వానిని పిలువుడు.

సేవ :—(దామోదరుని మూడుసార్లు పిలుచును.)

న్యాయా :—పోలీసులు కానిస్టేబులు నెం 304 ను పిలువుడు.
(సేవకుడు పోలీసును పిలుచును. పోలీసు బోనులో ప్రవేశించును, దామోదరుడు, శరీశెట్టిభార్య సేవకుడు బోనులో ప్రవేశింతురు)

సేవ :—(పోలీసుతో) దేవునియెదుట ప్రమాణము చేసి నిజము చెప్పుము.

పోలీ :—అయ్యా! మొదటిదినము రాత్రిపండుగంటలకు
నేను మార్కెట్టు బజారున బీటు యందు నుంచుంటిని.

స్త్రీక్షు :—శరీశెట్టిగారి గృహము నీవెరుంగునువా? అది
ఎచ్చట నున్నది?

పోలీ :—వారి గృహము నేనెరుంగును. మార్కెట్టు బజారుననే కలగు

స్త్రీడః—ఆరాత్రి సుమారు పండ్లండుగంటలకు పేరిశెట్టిగారిగృహమందు ఏమి జరిగినది?

పోలీ—బీటుయందుండగా సుమారు ఒంటిగంటకు నేనొకశబ్దమును విని అదిపిస్తోలు దెబ్బగాభావించి శబ్దమునుపట్టి పేరిశెట్టిగారి ఇంటిత్రోవను పరుగెత్తితిని వారి ఇంటిలోగల భయంకరశాస్త్రములైన పలుకులాలకించి వారి గృహమున ప్రవేశించితిని.

స్త్రీడరు—ఆవల మరేమి జరిగినది?

పోలీ—అందు పేరిశెట్టి భార్యఅతని సేవకుడు ఈ ముద్దాయిని పట్టుకొని యుండిరి. అక్కడనే పేరిశెట్టి రామ్ముననాటి పిస్తోలు దెబ్బ పడియుండెను

స్త్రీడ—దేనికై వారు ముద్దాయిని పట్టుకొనియుండిరి? నీకేమైనా తెలియునా?

పోలీ—ఈ ముద్దాయి వారిఇంటిలోనికి దోపిడీకైవచ్చినందున వారు పట్టుకొనియుండిరి. ప్రక్కను జూడ గోడికు కన్నము వేసి యుండెను.

స్త్రీడ—అప్పుడీ ముద్దాయిచెంత పిస్తలు, ఆభరణము లేమియునాయుండెనా?

పోలీ—(పీలుగల మూటవిప్పి) ఇదిగో! ఈ పిస్తలు, ఈ ఆభరణములు వారిమధ్యలో పడియుండెను ఎవరిచెంతినులేవు.

స్త్రీడ—అప్పుడేమైరా దానివిషయమై విచారించితివా?

పోలీ—ఈ ముద్దాయిని విచారింపగా హత్యకు కారణము సేవకుడని చెప్పెను. అంతలో తమ సన్నిధానమునకు ఈమువ్వరిని కొని తెచ్చితిని.

న్యాయ—ఇకను ముద్దాయిని విచారింపుడు.

శ్రీడ :—(ముద్దా యనిచూచి) పోలీసు 301 చెప్పిన సాక్ష్యము నకు ఒప్పుకలయేనా ?

ముద్దా :— గాకు ఒప్పుదలకాదు. హత్యకు కారణము సేవకుడే కాని నేను కాదు.

శ్రీడ :—అయిన నీ వా ప్రదేశమునను రాత్రివేళ పోవుటకు కారణమేమి ?

ముద్దా :—వారియింట భయకరోత్పాతిముల గల్గియుండుటచే చూడ ప్రవేశించితిని.

శ్రీడ :—నీ వాసముయమున ఎచ్చటనుండి వచ్చుచుంటివి ?

ముద్దా :—రామమోహన సిపిమా ఫస్టు స్టే అయిన పిమ్మట అదేదారిని వచ్చుచుంటిని. విష్కారణముగా నాపైనింద మోసివారు.

సేన :—అయ్యో ! ఇతడు మాశ్చర్యకారెంటు దొంగతనమునకు ప్రవేశించి యాభరణముల దొంగిలించి పోవుచుండగా పేరిశ్చెట్టి యాతని భార్య, కేనూ కలసి ముద్దాయిని పట్టుకొంటిమి. బలత్కారమున నొకహస్తము విడపించుకొని పిస్తోలుతో పేరిశ్చెట్టిగార్ని కాల్చినాడు. అంతలో పోలీసు ప్రవేశించి న్యాయుథులమునకు గొనివచ్చెను.

పేరిశ్చెట్టిభార్య :—మా సేవకుడు చెప్పినదంతయు సత్యమేదానికి నే నంగీకరించితిని.

న్యాయ :—పోలీసు క్లీటుమెంటుచు జూడ అతను స్వయముగా చూడనట్లున్నది. ముద్దాయివైపుగాని పేరిశ్చెట్టికైపుగాని బలమైన సాక్ష్యము లేకున్నది.

శ్రీడ :—ఈసాక్షి పేరిశ్చెట్టిగారి సేవకుడైనందునను ఈమె భార్యనైనందునను సాక్ష్యము నన్యుతగినదికాదు.

లలి :—(ప్రవేశించి) అయ్యలారా ! నా శ్మశ్రము నమ్మదగినది కాదా ? దామోదరుడు నమ్మరుషుడని తలంపితిరా ?

శ్రీడ :—అమ్మా ! ని తెవరు ? ని యూరేది ?

లలి :—య్యా ! నేను లలితయనుడానను నా స్థలము బట్టె.

శ్రీడ :—అయిన నీ ప్రదేశమున కేలవచ్చితివి ?

లలి :— నా నివాహనమయమున ఈ దామోదరు డచ్చట ప్రవేశించి పిస్తోలు తీసుకొని నా జననీజనకుల బెడరించి నన్ను నిర్భయించి మోటారుకారునం దీప్రదేశమునకు గొనితెచ్చెను. అవల నా చెంతనున్న బంగారుగలెల్ల తీసుకొని విక్రయించుకొని ద్రవ్యమెచ్చటనో పోయినదని చెప్పెను. అంతట నేను పలువిధముల ప్రశ్నింపగా నన్ను కాలిఖోతన్ని సంబంధమేమియు లేదని వెడలిపోయెను.

శ్రీడ :—ఇతని పూర్వవృత్తాంతమేమైన తెలియుగా ?

లలి :— ఇతడు బొంబాయి కాలేజీ విద్యార్థియట. ఇతడు కడు మొండికా తిగుగుచు మోహనసింగు భార్యను క్రేమించి ఆమెను వశపరుచుకొని మోహనసింగును జగసిరాడట. ఇతని చాత్రమెల్ల కడుచి తమై యున్నది

న్యాయ :—ఇప్పుడు సాక్ష్యమునుబట్టి, ముద్దాయికి శిక్ష విధింపవలసియున్నది. తదితర మూడుసాక్ష్యములుకూడ నిజమైయుండును.

శ్రీడ :—శిక్ష విధించుటయందు సందియము లేదు. కడుకఠినముగానే విధింపవలెను. దామోదరా ! లలితసాక్ష్యము నీకునమ్మతమేనా ?

దా :—(పలుకక నిలిచియుండును.)

న్యాయ :— ముద్దాయికి మరణశిక్ష విధించినాడను. రెండు ప్రాణములు హరించెననుటకు సందియము లేదు.

శ్రీడ :—విధింపవలసినదే.

శ్వామి :—(పేరిశెట్టి భార్యతో) అమ్మా ! నీ యాభరణముల గొనిపోమ్ము. గతించిన పెనిమిటికై చింతింపవలదు. లలితా ! నీ సాక్ష్యమునపట్టి దామోదరునికి మరణశిక్ష విధించిరాడను. నాపను తయై దైవము నిరీక్షింపవలసినదే.

లలి :—అయ్యా ! నా సాక్ష్యమునందేమి కాసంతైరా అసాక్ష్యము లేదు. ఇక సెలవు తీసుకొనెదను.

శ్రీధ :—న్యాయాధిపతిగారూ ! ఇక పోవుదమురంకి.

(అందరు నిష్క్రమించుదురు.)

రెండవరంగము.

(రాజభటులు దామోదరుడు ప్రవేశింతురు)

దా :—అయ్యలారా ! దైవప్రార్థనకై కొంచెము సెలవొనగుడు.

రాజభటులు :—మంచిది.

దా :—భారతదేశీయ సోదగులారా ! నా యీ కలుషచేష్టలకై నన్ను మామింపకు.

సీ. కడుపున నవమాసకాలంబుమోసిన

ప్రేమతల్లి దుఃఖపెట్టినాను

కోటానకోటులు గూడియుండినరాడు

విత్తంబు బహుః ఖర్చుబెట్టినాను

స్నేహింతబన్న యీ చెనటుల శిక్షించి

ద్రవ్యంబు చేకొంచు దనరినాను

ప్రేమతోనమ్మిన విమలాక్షులనుబట్టి

తొలుత నే నగల్గె దోచినాను

గీ. ఎందరో దయాపరులు నా హీనమైన
కలుషహస్తముననే మృతి గాంచినారు
బ్రతుకుపై భ్రాంతిలేదు నా ప్రాణశిక్ష
తప్పగలదొక్కో వేయేండ్లు తపమువర్పు.

ఇందుల నాకు సహాయమునర్చు వారొక్కరై నలేరు. ముందు నా
తినాశకాలమున ప్రవర్తించిన ప్రవర్తనలెల్ల కలుషముచకు ప్రధానమై
యుండును. అవియే ప్రాణశిమృత్యువులై యున్నవి. నజ్జనస్వభావులారా!

సీ. ఆంగ్లకంబునగల హర్షంబుకారవ
మే విద్యయందలి నొసగబోదు
మాతాపితృలసేవ మది స్మరించెడువారి
కలుషము మోక్షంబు గాంచగలరు
త్రాగుదు మితిమీరి ప్రబలుచుండుటయెల్ల
నార్యోత్తములకవి యార్జినిజము
వేశ్య సాంగత్యంబు విత్రంబు హరణంబు
దోషుడులెల్లను దొడ్డగావు

గీ. చేసినాడను పెక్కగు చెనటిక్రిమిల
పోవుచున్నాడ నా జీవములనుబాసి
ఆర్య సద్వంశవేత్త దయాపరులార
వందనం బిదిమోకు నే నందజేతు.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

[తెర వ్రాలును.]

సంపూర్ణము.

అనుబంధములు

1 అనుబంధము—దామోదరుడు.

అటలన్నిటికి మించిచెలంగిన అందమైన బంతాటా
త్వరగాను నే బోవకపోతే పందెముచెడు నిపూట
బ్యాటుహ్యాటు బూటువేసుకొని త్వరగా నేబోయి
యెట్టులైనా నాప్రజ్ఞజూసి పందెముకే గెలువ వలెన్
యేమిచేయుటకు తోచకున్నది యేమగునో యీవేళా.

2 అనుబంధము—దామోదరుడు.

దయరాదా జనకా నీకు నాపయి
నిను యెంతేనివేడుదు కరుణయురాదు
కృపతో బ్రోతువని నమ్మిచచ్చితిని
యింతకష్టపెట్టుట నీకు న్యాయమా
జనకా నాయందు దయవుంచి నన్ను రక్షింపుము.

3 అనుబంధము—యూర్తిసింగు.

ప్రియసఖి పుష్పవనమిదె గనుచూ
నానావిధముల పుష్పజాతులతో
నలరారెడు యీచనమును గాంచుచూ
జాగరూకతతో నడువము యబలా
పొదలుముండ్లు గలవు యిచట
కడునెమ్మదిగా నడువము బాలా

4 అనుబంధము—యోగి.

నీ మహిమలు నూహింపగ తరనూ
నిఖలేశా యీ నరులకు ప్రవిమలా
నకలాశ్రితరక్షా ప్రకటిత మహితా
సుకకరగుణా జయతు జయతు కృష్ణా॥

5. అనుబంధము—రాజలక్ష్మీ-త్రితాల్.

ఓహో ఈవస కుసుమము కేలా
మదివాగర్వము చూడగజాలా
అందగతైనని మురిసెదనా
యెల్లపుడు నను కృపతో జూడుము
విడువక నాతో వుండుమునాథా !

6. అనుబంధము—మీనాక్షి-మాండు.

అళయెగా యీమాయా ప్రపంచము
స్వాగతంబున మమతా వీడుమా
దేహము గేహము జూచి భ్రమసినా
మాడలలో బడిబోవకుమా
సహాయశుభరూ రాకుంత్రో
పుసాయమేమో గనుచూ మనసా ||

7. అనుబంధము—వామోదగుడు—కాశీ

మానుకోగదవే మనసా
మద్యపానపు మాధ్యమును యిక
సతీపతులా సంపద లెడబాసీ
నర్వనాశమును దొలదగజేయును
అఖిలవ్యాధులు అధికముకాగా
అన్తినొందగ జేయును మనసా
జ్ఞానులయినా అజ్ఞానులయినా
నీచప్రసవర్తనకు లోనై తొడకిలు
పానానక్తిని పాపపూరితులయి
దుర్గతులకు పాపగుదురు మనసా||

సంపూర్ణము.

